

GÖTEBORGS UNIVERSITET

MODERSMÅLETS BETYDELSE FÖR ELEVERNA – UR ETT LÄRARPERSPEKTIV

*En studie om andraspråkselevers användande av modersmålet som
stöd i undervisningen vid lärandet av ett nytt språk*

EMMA MAGNUSSON

Självständigt arbete L3XA1A

Handledare: Anna Maria Hipkiss

Examinator: Inger Björneloo

Rapportnummer: HT17-2930-027-L3XA1A

Svensk titel:	Modersmålets betydelse för eleverna – ur ett lärarperspektiv
Engelsk titel:	The importance of the mother tongue for second language learners - from a teacher perspective
Författare:	Emma Magnusson
Typ av arbete:	Examensarbete på avancerad nivå (15 hp)
Handledare:	Anna Maria Hipkiss
Examinator:	Inger Björneloo
Rapportnummer:	HT17-2930-027-L3XA1A
Nyckelord:	Stöttning, modersmålsanvändande, tvärspråkande, andraspråkselever, scaffolding, native language use, translanguaging, bilingual students, second language learners.

Sammanfattning

Den senaste tidens invandring till Sverige har gjort att vi idag är ett land med stor kulturell mångfald, något som påverkar skolsystemet. Lärarna behöver hjälpa att stötta de andraspråkselever som har en mindre utvecklat svenskt språk, men forskningen påstår att det finns en viss osäkerhet i hur detta skall genomföras. Syftet med denna studie är att belysa modersmålets betydelse för andraspråkselever som ett stöd i undervisning vid lärandet av ett andraspråk, detta utifrån ett lärarperspektiv. Frågorna som ska besvaras är:

- Hur ser lärare i skolans tidigare år på andraspråkselevernas användande av modersmålet som ett stöd för inläring av ett andraspråk?
- Hur uttrycker lärarna att de låter andraspråkseleverna använda modersmålet i undervisningen?

Denna studie baseras på en kvantitativ enkätstudie där 61 lärare i skolans tidigare år har deltagit samt en kvalitativ semistrukturerade intervju med fem lärare för samma årskurser. Detta material har analyserats med hjälp utav Braun och Clarkes tematiska analys och resultatet som framkom visar på en generellt positiv inställning till elevernas användande av sitt modersmål, där lärarna lyfter både positiva och negativa effekter för eleverna. Dock visar resultatet också på att den utsträckning som eleverna får nyttja modersmålet i undervisningen skiljer sig från klass till klass då det inte finns några klara riktlinjer kring detta, det vill säga att undervisningen utformas olika. Detta får som konsekvens att det kan uppstå orättvisor samtidigt som det också ger lärarna frihet att utforma undervisningen på det sätt de anser passande och i samband med det även anpassa den utefter elevens olika behov.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Syfte	2
Frågeställningar:.....	2
3. Bakgrund	3
3.1 Begreppsdefinitioner.....	3
3.1.1 Modersmål	3
3.1.2 Andraspråk	3
3.1.3 Andraspråkselever	3
3.1.4 Nyanlända elever	3
3.1.5 Tvåspråkighet och flerspråkighet.....	4
3.1.6 Tvärspråkande	5
3.2 Styrdokumentet.....	5
3.2.1 En utbildning för alla.....	5
3.2.2 Undervisning för nyanlända	5
3.2.3 Undervisning i Svenska och Svenska som andraspråk	6
4. Forskningsläge.....	7
4.1 Rätt form av stöd.....	7
4.2 Flerspråkig undervisning eller ej.....	9
4.3 Sammanfattning	10
5. Metod och urval	11
5.1 Enkätstudien.....	11
5.2 Intervjustudien	11
5.3 Vetenskapliga principer	12
5.4 Analys av data	12
5.5 Generaliserbarhet	13
6. Resultat	14
6.1 Andraspråkselevernas relation till språken	14
6.1.1 Sammanfattning av första temat.....	18

6.2 Modersmålet som stöd för undervisningen	18
6.2.1 Konkreta hjälpmedel	21
6.2.2 Sammanfattning av tema två	22
6.3 Flerspråkig undervisning.....	23
6.3.1 Sammanfattning av tema tre	27
7. Diskussion.....	28
7.1 Vidare forskning	31
8. Referenser	32
9. Bilagor	34
Bilaga 1 - Enkät	34
Bilaga 2 – Intervjuguide	36
Bilaga 3 – Brev	36

1. Inledning

Enligt Statistiska Centralbyrån (2017) har invandringen till Sverige ökat under de senaste åren och 2016 slog invandringen rekord. Detta skapar en kulturell mångfald i landet vilket påverkar både samhället och skolorna. Skolverket (2017a) skriver att detta ställer höga krav på människors förmåga att leva tillsammans samt krav på att inse de värden som ligger i mångfalden, det ställer höga krav på acceptans och förståelse. Skolverket menar också att det är skolans uppgift att stärka denna förmåga bland alla aktörer på skolan samtidigt som det är skolans uppgift att ta hänsyn till individernas olikheter och bakgrund, något som kan skapa problem i skolorna.

Elbied Pettersson (2017, 13 november) skriver i Göteborgs-Posten om elever som förbjöds använda sitt modersmål i en skola i Göteborg. Eleverna berättade att de flertalet gånger hade blivit tillsagda av lärare på skolan att inte prata sitt modersmål, både under lektionstid samt på rasterna. Rektorn säger att ingen av lärarna känner igen detta men att en utredning har startats. Enligt artikeln menar Skolverket att lärarna inte agerat mot någon lag men att deras beteende ändå kan kritiseras. Där påstås att det finns tillfällen i skolan då användandet av olika språk inte är lämpligt, men att det i sådant fall ska finnas en överenskommelse i frågorna när och hur. Det ingår i skolans värdegrundsarbete att individer skall lära sig att förhålla sig till varandra (ibid.) och i detta ingår att acceptera varandras olikheter. Huruvida någon lärares agerande kan kritiseras eller ej är upp till utredningen att avgöra, men oavsett är detta ämnet värt att lyfta. Nilsson och Axelsson (2013) menar att lärarna känner en osäkerhet i om eleverna bör få använda sitt modersmål i undervisningen eller ej samt i vilken utsträckning de ska få nyttja detta språk i så fall.

Personligen har jag under min utbildning fått ta del av forskning som påstår att modersmålets användning är gynnsamt för eleverna och att de bör få bruka den i så stor utsträckning som möjligt. Dock under den tid jag spenderat i klassrummet på skolor har en annan bild givits till mig. I de klasser jag har varit har det gått andraspråkselever och min uppfattning är att lärarna inte vet hur de ska göra för att eleverna ska kunna använda modersmålet till som stöd för att gynna deras språkutveckling.

Med detta som bakgrund har intresset för hur lärare ser på andraspråkselevnas användande av modersmålet som stöd i undervisningen ökat. Samtidigt finns en fundering över hur detta faktiskt ger sitt uttryck i skolverksamheten, utifrån lärarnas utsaga.

2. Syfte

Syftet med denna studie är att belysa modersmålets betydelse för andraspråkselever som ett stöd i undervisning utifrån ett lärarperspektiv. Här undersöks hur lärare – för elever i förskoleklass upp till årskurs tre – ser på andraspråkselevens användande av sitt modersmål i undervisningen. Detta innefattar frågor om huruvida lärarna ser modersmålet som ett stöd för eleverna i sitt lärande eller inte. Vad de anser att eleverna får ut av användandet av modersmålet samt komplikationer som kan uppstå. Vidare syftar studien till att visa på hur lärare framför att de utformar sin undervisning utifrån detta, hur de tar med sig sina åsikter in i utformandet av själva undervisningen och hur de gör rent praktiskt för att stötta eleverna.

Frågeställningar:

- Hur ser lärare i skolans tidigare år på andraspråkselevens användande av modersmålet som ett stöd för inläringen av ett andraspråk?
- Hur uttrycker lärarna att de låter andraspråkseleverna använda modersmålet i undervisningen?

3. Bakgrund

Denna del kommer att ge en bakgrund till det kommande arbetet. Här går att finna definitioner av de begrepp som kommer att förekomma i studien samt en presentation utav skolans styrdokument och vad de säger om undervisning för nyanlända och andraspråkselever.

3.1 Begreppsdefinitioner

Detta avsnitt syftar till att presentera några begrepp som kommer att finnas i arbetet samt precisera deras definition och förtydliga vad de betyder. Andra definitioner av dessa begrepp kan förekomma inom detta fält, men det är just dessa definitioner som arbetet är baserat på.

3.1.1 Modersmål

Modersmål är enligt Nationalencyklopedin det språk som en individ tillägnat sig först, alltså deras första språk ("Modersmål", 2017). Detta språk är ett redskap som barn lär sig för att kunna använda symboliska begrepp i syfte att koda av sin omvärld. Det är möjligt för en person att ha två modersmål om denne – som sitt första språk – tillägnat sig två språk samtidigt (ibid.).

Inom skolans värld har begreppet modersmål blivit förknippat med andra språk än svenska ("Modersmål", 2017). Det ses som det språk som elever med ett annat modersmål än svenska talar frekvent i deras hemmiljö.

I denna studie kommer detta begrepp att användas för att beskriva det första språk som eleverna tillägnat sig och då i syfte att ge en relation mellan elever som har svenska som sitt modersmål och elever som har svenska som sitt andraspråk.

3.1.2 Andraspråk

Andraspråk är det språk som en individ lär sig då denne redan helt eller delvis tillägnat sig sitt modersmål ("Andraspråk", 2018). Inläringen av detta språk sker i den miljö där språket används som naturlig kommunikation, det vill säga där språket i normala fall nyttjas (ibid.). I denna studie kommer ordet att användas för att beskriva det nya språk som eleverna ska ta till sig, i detta fall det svenska språket.

3.1.3 Andraspråkselever

Elever som har svenska som sitt andraspråk kommer att definieras som andraspråkselever. Detta begrepp innefattar de elever som etablerat först det ena språket och därefter det andra språket som en nödvändighet för att kunna kommunicera i det land där de bor.

3.1.4 Nyanlända elever

Enligt skollagen 3 kap. 12§ är en *nyanländ elev* någon som varit bosatt utomlands men som nu har sin hemvist i Sverige (SFS 2010:800). Eleven ska ha påbörjat sin utbildning i skolan senare än skolstarten vid höstterminens början samma år som denne fyller sju och inte gått i skolan längre än fyra år (ibid.). Denna definition kommer enbart att användas till viss del då studien syftar till att undersöka lärares syn på andraspråkseleverna användande av modersmålet i de längre åldrarna i skolan. Dessa åldrar innefattar elever som även går i förskoleklass. Då dessa elever onekligen har påbörjat sin skolstart innan de är de fyllt sju, men ändå inte har ett väl utvecklat språk, kommer även dessa elever att definieras som nyanlända.

Enligt Skolverket (2016) har nyanlända elever samma rätt till den obligatoriska utbildning som skolpliktiga elever. I samband med detta omfattas de även av samma bestämmelser som alla elever, detta gäller till exempel bestämmelser som rör skolans värdegrund, kunskapsuppdrag, stimulansuppdrag samt kompensatoriska uppdrag, det vill säga skolans uppdrag att se till elevernas olika behov och strävan efter att balansera skillnaden i elevernas olika förutsättningar. Utöver detta har de nyanlända eleverna även bestämmelser riktade specifikt till dem, detta för att stärka deras möjlighet till att nå utbildningsmålen. Detta rör till exempel förberedelseklass och möjlighet till prioriterad timplan (ibid.).

3.1.5 Tvåspråkighet och flerspråkighet

Begreppet *tvåspråkighet* förekommer i stor utsträckning med olika definitioner (Hyltenstam, 2017). Att det handlar om en individs behärskande av två språk går att ana, men oenigheten ligger i graden i vilken dessa språk skall behärskas. Skutnabb-Kangas (1981) skriver att det finns lika många definitioner av detta begrepp som det finns forskare inom området. Vissa forskare ser på tvåspråkighet som något som handlar om att individen ska kunna behärska båda språken fullt ut medan andra anser att det räcker med enbart viss kunskap om språket (ibid.). Arnberg (2004) bekräftar detta och nämner att det kan röra sig om en passiv behärskning i form av att individen enbart förstår två språk eller en aktiv behärskning där personen både förstår och talar båda språken.

Hyltenstam (2017) påstår ungefär samma sak som de övriga forskarna och skriver att det helt enkelt är olika bredd på begreppet. Han tar detta ett steg längre och menar på att begreppet tvåspråkighet kan delas in i två olika kategorier, den ena är *simultan tvåspråkighet* och den andra är *successiv tvåspråkighet*. Simultan tvåspråkighet innebär att individen lär sig två språk från födseln, vilket skulle innebära att individen antagligen kan de båda språken ungefär lika bra. Den successiva tvåspråkigheten är då individen först har lärt sig det ena språket och därefter tar till sig det andra (ibid.).

Flerspråkighet är i mångt och mycket likt begreppet tvåspråkighet och enligt Musk och Wedin (2010) infattas tvåspråkighet av flerspråkighet. Definitionen av flerspråkighet spretar – i likhet med definitionen av tvåspråkighet – i hur väl språket behärskas.

I denna studie är det Hyltenstams begrepp successiv tvåspråkighet som kommer att vara det som är relevant, detta då undersökningen syftar till att se hur andraspråkselever får bruka sitt modersmål för att lära sig svenska. Då är det inte av intresse att studera de tvåspråkiga eleverna som lärt sig svenska redan från födseln. Utöver detta kommer ingen märkbar skillnad göras mellan tvåspråkighet eller flerspråkighet, då tvåspråkigheten ingår i begreppet flerspråkighet. Antalet språk som individen behärskar är inte av intresse utan det är själva lärandet av andraspråket och användandet av modersmålet som ett stöd som kommer att studeras, om det är nyttjandet av ett eller flertalet modersmål är oväsentligt.

Då det kommer till själva spridningen av definitionen – det som rör frågan om hur mycket en person behöver kunna behärska det andra språket – syftar begreppet i denna studie till den breda preciseringen. Intresset är som tidigare nämnt att studera hur lärare stöttar eleverna när de lär sig ett nytt språk. Detta innebär att elevernas kunskaper inom andraspråket kommer att variera, vissa elever kommer att vara i det begynnande stadiet av sin tvåspråkighet medan andra elever kommer behärska båda språken väl.

Med andra ord kommer begreppet flerspråkighet att användas till största del och syftar då till både tvåspråkighet och flerspråkighet där elever som lär sig ett nytt språk redan har ett eller flera språk att utgå ifrån och där deras kunskaper om detta språk är varierande.

3.1.6 Tvärspråkande

Tvärspråkande kallas även för korspråkande på svenska eller translanguaging och innefattar ett sätt att arbeta med elevernas flerspråkighet i undervisningen (Nationellt centrum för svenska som andraspråk, 2017). Det innebär att språket ses som en resurs för eleverna och att lärarna på ett medvetet sätt låter eleverna använda det. Användandet sker enligt García (2009) på ett fritt och dynamiskt sätt där eleverna växlar mellan språken utan någon specifik bestämmelse om när eller hur. Språket integreras som en vanlig del av kommunikationen och används för att på ett mer optimalt sätt uttrycka det som vill sägas. De olika språken ses inte som separata system utan som en resurs som eleverna kan växla mellan. I vilken grad som denna resurs utnyttjas kan variera beroende på situationen, syftet med kommunikationen och deltagarna (Lewis, Jones & Backer, 2012).

3.2 Styrdokument

I detta avsnitt kommer information som berör andraspråkselever och nyanlända elever att lyftas fram, allt utifrån vad skolverket menar att skolans uppdrag går ut på.

3.2.1 En utbildning för alla

Enligt skollagen 1 kap. 8 § och 9 § skall en likvärdig utbildning gälla för alla, där ska alla elever ha samma tillgång till utbildning oberoende av var i landet de bor, vilken social ställning de har eller familjens ekonomiska förhållande (SFS 2010:800). Dessa krav går att återfinna i läroplanen där Skolverket (2017a) skriver om en likvärdig utbildning, en undervisning som skall vara anpassad utefter varje elevs enskilda behov och där alla elevers lärande och kunskapsutveckling skall främjas. Utgångspunkten i undervisningen skall se till elevens bakgrund, tidigare erfarenheter, kunskaper samt språk. Hänsyn skall tas till elevens olika förutsättningar och behov, oavsett vilka de är, de skriver till och med att skolan har ett särskilt ansvar jämfört med de elever som på något sätt har svårigheter att nå upp målen för utbildningen. Skolverket (2017a) påpekar också att det finns olika vägar för skolan att hjälpa eleverna att uppnå målen och att detta medför att även ifall skolan skall vara likvärdig innebär inte detta att undervisningen alltid är utformad likadant för alla. Olika elever behöver olika undervisningsformer för att just de skall nå upp till målen i skolan.

3.2.2 Undervisning för nyanlända

Enligt Skolverket (2016) är det rektorns ansvar att avgöra huruvida en nyanländ elev skall undervisas i förberedelseklass eller ej, hur stor del av undervisningen som skall spenderas i förberedelseklass samt vilka ämnen som skall läsas samman med den ordinarie undervisningsgruppen. Det är dock inte tillåtet att en nyanländ elev spenderar all sin tid i en förberedelseklass, då detta inte möjliggör delaktighet för eleven (ibid.).

Som tidigare nämnt omfattas de nyanlända eleverna av samma bestämmelser som de andra eleverna i skolan, undervisningen skall följa läroplanen och kursplanerna (Skolverket, 2016). Undervisningen måste anpassas efter elevernas förutsättningar och behov i form utav stöd och stimulans. Här är det av vikt att läraren ser till att stötta de nyanlända eleverna i deras sociala interaktioner och hjälpa dem att bli socialt delaktiga, detta då Skolverket (2016) anser att det är en förutsättning för deras utveckling och lärande. Det krävs även ett medveten strävan för att

de nyanlända eleverna ska kunna ta till sig det svenska språket och kunna bruka de språkliga kunskaper som behövs i skolans värld. Enligt Skolverket (2011) är detta en tidskrävande process då det kan ta upp till åtta år att lära sig ett skolspråk. Detta medför att eleverna behöver mycket språkligt stöd i sin språkutveckling och då av samtliga lärare.

En elevs språkutveckling kan främjas genom att inläringen sker i en form av kontextuellt arbete, det vill säga att eleverna får lära sig språket i ett sammanhang och inte i form av isolerade ord och fraser (Skolverket, 2011). Vidare beskriver Skolverket hur elevernas modersmål i kombination av stöttning kan leda till en språk- och kunskapsutveckling.

Studiehandledning på modersmålet och modersmålsundervisning är betydelsefullt för många elevers språk- och kunskapsutveckling. När eleven får visa sina kunskaper på sitt starkaste språk, vilka annars inte kan uttryckas fullt ut på grund av otillräcklig svenska, stärker det självförtroendet och studiemotivationen. /.../ Elever med annat modersmål än svenska ska som regel erbjudas modersmålsundervisning, men det är frivilligt för eleverna om de vill läsa ämnet eller inte. Om modersmålet används parallellt med andraspråket svenska gynnar det elevens språk- och kunskapsutveckling. (Skolverket, 2016, s. 38).

Enligt Skolverket (2011) kan ett välutvecklat modersmål stödja lärandet av ett andra språk och en flerspråkighet kan gynna medvetenheten om språk och vara till hjälp för att se saker ur olika perspektiv. Att lära sig flera språk kan därför ses som en resurs. Att åstadkomma detta i praktiken innebär ett samarbete mellan skolpersonalen där de utbyter kunskaper och erfarenheter om elevernas språk- och kunskapsutveckling (Skolverket, 2016). Det krävs att skolan följer upp elevernas utveckling och ser till att stötta dem både pedagogiskt och socialt, det vill säga att elevernas individuella förutsättningar och behov ligger i fokus.

3.2.3 Undervisning i Svenska och Svenska som andraspråk

Språk och kommunikation är det som gör oss till människor, och det som utvecklar oss till individer och vårt sätt att förhålla oss till omvärlden. Det är genom språk och kommunikation individer har möjligheter att göra aktiva val i olika sammanhang. Detta är därför en gemensam kärna för svenska och svenska som andraspråk. (Skolverket, 2017b, s. 6)

Inom den svenska skolan förekommer två olika former av ämnet Svenska, det ena är *Svenska* och det andra är *Svenska som andraspråk*. Båda dessa har ungefär samma syfte och ska ge eleverna kunskap inom ämnet Svenska (Skolverket, 2017b). De båda avser att ge eleverna likvärdiga kunskaper inom ämnet samt goda förutsättningar för framtiden. Likvärdiga kunskaper kan dock tillgodoses på olika sätt och undervisningen kan därför se olika ut inom dessa två ämnen (ibid.).

Svenska som andraspråk kan vara ett stöd i nyanlända elevers språkutveckling och möjliggör för dem att ta till och lära sig det svenska språket (Skolverket, 2016). Genom ämnets struktur och innehåll – som bygger på att ett andraspråk skall utvecklas – blir det enklare för de elever som bedöms behöva detta stöd att utveckla sina språkliga kunskaper inom andraspråket.

4. Forskningsläge

Nedan redovisas den forskning som ligger till grund för denna studie att framhävas. I första avsnittet lyfts forskarnas syn på olika språk samt hur andraspråkseleverna bör stöttas för att ta till sig dessa på bästa sätt. Genom att visa på olika modeller som forskningen tagit fram presenteras deras syn på stöd. I det andra avsnittet framförs forskningens syn på modersmålets användande i undervisningen. Här framhävs de positiva och negativa aspekterna utav detta och själva undervisningen problematiseras. Avslutningsvis kommer forskningen att ställas i relation till syftet med denna studie

Forskningen inom detta fält består bland annat av Nilsson och Axelssons (2013) kvalitativ studie där lärare och andraspråkselever berättar om likheten och skillnaderna mellan förberedelseklass och den ordinarie undervisningen, samt om övergången dem mellan. Denna svenska studie har genomförts i tre olika skolor med 22 nyanlända elever i årskurs åtta till nio samt 16 lärare. En annan kvalitativ studie är Skowronskis (2013) avhandling där hon intervjuat 29 andraspråkselever för att undersöka hur deras arbetssituation samt sociala situation ser ut i skolan.

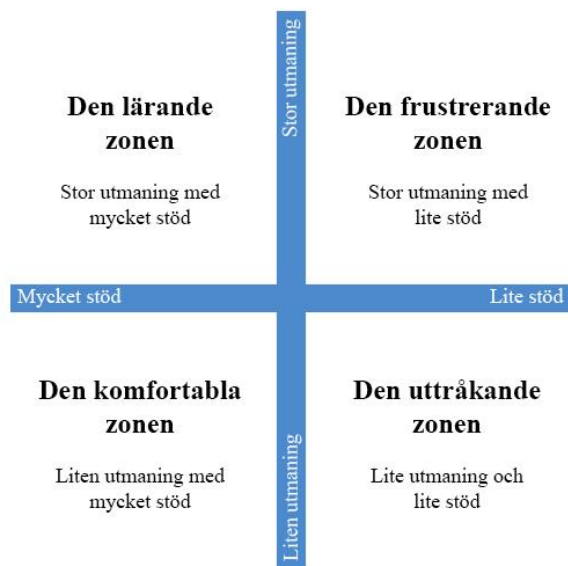
En annan studie är Windle och Millers (2012) kvantitativa enkätstudie där 61 australiska lärare med erfarenhet av att undervisa andraspråkselever deltog. Fokuset inom denna studie var att undersöka hur lärarna bemötte utmaningen i att undervisa nyanlända elever med låg litteracitet, det vill säga elever med svagare språkligt kunnande och låg förmåga att skapa, kreativt använda, analysera och abstrahera språket. Ytterligare ett exempel är Binh (2015) har genomfört en metaanalytisk studie där han sammanställt två forskares resultat, denna studie tar upp fördelar och nackdelar vid användandet av modersmålet vid språkinläring i form av dialoger samt grammatiska språkövningar.

Forskningen inom detta stycke bygger på olika metoder som alla har en specifik utgångspunkt och som belyser ämnet ur olika perspektiv. Däribland finns både kvantitativa och kvalitativa studier som belyser olika delar inom området, detta ger en bred utgångspunkt och en bredd på forskningen.

4.1 Rätt form av stöd

Det finns en skillnad på att kunna tala och kommunicera på ett språk och att verkligen kunna ett språk, det finns skillnad på ett vardagsspråk och ett skolspråk, detta menar Cummins (1979). Detta medför en skillnad vid inläringen av dessa olika former av språket. För en andraspråkselev tar det ungefär två år att lära det enklare språk som används till vardags medan det språket som används i skolan och som är ett mer abstrakt tar upp till sju år att lära sig att behärska helt (ibid.). Detta påverkar andraspråkseleverna i skolan och enligt Nilsson och Axelsson (2013) upplever de nyanlända eleverna att den språkliga nivån är för svår inom skolans ordinarie klasser. De upplever att läraren talar för snabbt och använder ord som är givna för svensktalande elever men inte för andraspråkselever. Detta leder till att andraspråkseleverna inte följer med i undervisningen vilket i sin tur resulterar i att de har svårigheter med att utvecklas i samma takt som de svensktalande eleverna. Andraspråkseleverna – som deltagit i deras intervjuer - uttrycker att de gärna hade haft mer språkligt stöd i olika ämnen och att använda modersmålet som en språklig resurs hade hjälpt dem med både förståelsen under lektionerna samt lärandet av svenska (ibid.).

Enligt Nilsson och Axelsson (2013) ligger en del av problemen i att andraspråkseleverna inte ges rätt form av stöd i undervisningen. Gibbons (2009) har utvecklat en modell för att förklara detta som Nilsson och Axelsson (2013) använder. Enligt dem handlar det om att finna den rätta kombinationen av utmaning för andraspråkseleverna och stöttning till dem. Då eleverna befinner sig i *den komfortabla zonen* (Figur 4.1, se nästa sida) ges de lite utmaning med mycket stöttning, de vill säga att svårighetsgraden för dem är mycket liten. Motsatsen till den zonen är *den frustrerande zonen* där svårighetsgraden är stor då utmaningen är svår och stöttningen sker i liten mängd. Inom *den uttråkande zonen* får eleverna en liten utmaning i kombination med lite stöttning. Den ideala zonen är *den lärande zonen* där eleverna får en stor utmaning samtidigt som de får mycket stöd, det är i denna zon som lärandet är som högst (ibid.).

Figur 4.1: Fyra zoner av undervisning och lärande (Gibbons, 2009: Four zones of teaching and learning; Nilsson & Axelsson, 2013, s. 141).

En snarlik modell framhäver Mariana (1997) och Cummins (fritt efter Cummins 1996). Det som skiljer denna från Gibbons modell är att denna har ett extra tillägg och där det påpekas en förflyttning mellan de olika zonerna. Mariana (1997) framhäver att modellen behöver en flexibilitet där undervisningen kan röra sig mellan de olika zonerna, där kan undervisningen börja i den komfortabla zonen, där utmaningen inte är stor för eleverna. Vidare kan utmaningen successivt öka tills eleverna hamnar i den lärande zonen. Slutligen kan stöttningen successivt avlägsnas tills eleverna befinner sig i den frustrerande zonen. Genom att börja på den enkla nivån och sakta arbeta sig uppåt utvecklas eleverna och de kan slutligen finna sig i den frustrerande zonen och ändå lära. Med andra ord försöks stöttningen och utmaningen att matchas utefter elevens behov (ibid.).

Vad detta stöd egentligen är framgår inte i modellen men Nilsson och Axelsson (2013) menar att en form av stöttning som eleverna kan nyttja är deras modersmål, de väljer att kalla det för pedagogisk resurs och menar att eleverna kan ta stöd i det språket för att lära sig både andraspråket samtidigt som detta hjälper dem med förståelsen. Dock framgår det i deras studie att vissa lärare anser att modersmålet inte skall användas under lektionstid, utan att andraspråket skall dominera i klassrummet. Denna fråga är omdiskuterat bland forskningen och inget egentligt svar finns.

4.2 Flerspråkig undervisning eller ej

En av de forskare som talar för användandet av modersmålet i undervisningen är Binh (2015). Hans forskning utgår ifrån en sociokulturell aspekt och där studeras hur nyttjandet av modersmålet kan främja lärandet av andraspråket. Resultatet visar att modersmålet kan användas som ett medium för eleverna både kunskapsmässigt och socialt (ibid.). Windle och Miller (2012) framhäver att modersmålsanvändandet dessutom kan motivera eleverna och skapa en meningsfull undervisning för dem. De talar om en öppen klassrumsmiljö där modersmålet tillåts och där elevernas olika kulturella bakgrunder tas till vara på. Denna miljö öppnar upp för användandet av modersmålet i undervisningen (ibid.) vilket kan vara ett värdefullt hjälpmedel för andraspråkeleverna då det kommer till att tillägna sig andraspråket (Nilsson och Axelsson, 2013). Lewis, Jones och Backer (2012) talar om en undervisning där modersmålet och andraspråket används parallellt, alltså den tvärspråkade undervisningen. De menar att denna form av undervisning är en kraftfull resurs i inläringen.

En av de forskare som däremot talar om uteslutandet av modersmålet i undervisningen är Mhathúna (2008). I hennes studie skriver hon att inläringen av andraspråket istället bör ske genom nyttjande av det språket. Genom att använda det språket under både lektioner och raster ges en positiv effekt till inläringen. Då eleverna samtalar, lyssnar och interagerar med andra elever på andraspråket plockas detta språk upp.

Marcos (2001) menar att det finns tre olika synsätt på andraspråkelevernas användande av modersmålet i undervisningen. Det första synsättet, *the visual position*, kan förklaras som en total uteslutning av modersmålet i undervisningen då det inte har något pedagogiskt värde. Det andra synsättet, *the maximal position*, har ungefär samma inställning, men där utesluts inte modersmålet men däremot bör andraspråket maximeras. Inom det sista synsättet, *the optimal position*, har modersmålet ett visst värde då det till viss del kan förbättra andraspråket (ibid.).

De olika synsätten på andraspråkelevernas modersmålsanvändande kan speglas i undervisningen, den utsträckning som eleverna får bruka sitt modersmål i undervisningen skiljer sig enligt Nilsson och Axelsson (2013). Detta kan variera från olika lektioner men framför allt är skillnaden stor mellan den ordinarie undervisningen och den undervisning där eleverna har språkhandledning. Enligt forskarna får eleverna nyttja modersmålet i mycket mindre utsträckning under den ordinarie undervisningen, vilket kan beror på att lärarna i studien uttrycker en osäkra i vilken mängd användandet bör ske i klassrummet. Att andraspråkeleverna inte får bruka modersmålet i undervisningen ger som resultat att de känner sig utelämnade och som att en del av hjälpen snabbt stängs av (ibid.). Det är inte bara eleverna som drar nytta av deras modersmålsanvändande utan även läraren kan ha användning av andraspråkelevernas brukande av modersmålet då detta ger dem kännedom om eleverna språkliga och ämnesmässiga kunskaper (Windle & Miller, 2012).

Enligt Windle och Miller (2012) kan en god undervisning – där eleverna får använda modersmålet – bestå av skrivövningar som är elevnära där andraspråkelevernas har möjlighet att dra nytta av sina tidigare kunskap och erfarenheter. Mhathúna (2008) menar dock att en god undervisning som engagerar eleverna är högläsning på andraspråket. En annan gynnsam undervisning utgörs enligt Windle och Miller (2012) av ett sociokulturellt inslag i form av stimulerande diskussioner med visuellt stöd i form av multimedia. I samtal med varandra kan andraspråkeleverna ta hjälp av varandra kunskaper och tillsammans till exempel översätta svåra ord och meningar (Nilsson och Axelsson, 2013). Skowronski (2013) menar att detta blir aktuellt om eleverna delar liknande bakgrund eller talar samma modersmål och om den ena av dem är mer utvecklat andraspråk än den andra. Enligt henne kan detta skapa en trygghet

hos eleverna, då de vet att de kan göra sig förstådda, de kan hjälpas åt vid introduktioner, läsläsning eller den allmänna undervisningen. Den elev som har en mer utvecklad litteracitet kan fungera som ett stöd i form av en hjälplärare till den elev som har en mindre utvecklat litteracitet. Dock kan användandet av modersmålet på detta sätt också bidra till att modersmålet blir för dominerande och att eleverna inte brukar andraspråket, vilket kan hämma lärandet. Dessutom kan det även bidra till känsla av utanförskap hos de andraspråkslever som inte har en klasskamrat med samma modersmål (ibid.).

Även Binh (2015) lyfter fram samtalen i den sociala kontexten och menar att modersmålet är av stor vikt här, det är ett verktyg som underlättar för eleverna både sociala men även i deras egen tankeverksamhet. Även Mhathúna (2008) menar att interaktion är ett gott verktyg för eleverna att lära sig andraspråket, men till skillnad från de andra forskarna framhäver hon att denna interaktion bör ske enbart på andraspråket. Genom att interagera på detta språk och genom att nyttja språket i alla aktiviteter tar eleverna del av språket och lär sig genom detta. Windle och Miller (2012) problematiserar detta och menar att det kan vara utmanande för de andraspråkslever som har ett mindre utvecklat andraspråk att ha diskussioner på det språket. Det finns en oro bland andraspråksleverna i samband med samtal på andraspråket och den handlar om felaktigt uttala eller grammatiska fel (Skowronski, 2013). Eleverna är rädda att de ska säga någonting felaktigt och att detta i sin tur skall leda till skratt hos de andra eleverna (ibid.).

4.3 Sammanfattning

Denna studie syftar till att se hur andraspråksleverna får använda sitt modersmål i undervisningen som en stöttning i deras lärande. Därför har här lyfts fram forskningens syn på stöttning samt dess syn på elevernas modersmålsanvändande. Stöttningen är ämnad att hjälpa eleverna i sin utveckling både kunskapsmässigt men även i den mån att de senare kan ta eget ansvar. Det är en framåtsyftande stöttning där eleverna inte bara ska lära sig det aktuella ämnet utan tids nog också kunna ta mer ansvar i sitt egna lärande. En form av stöttning för eleverna är nyttjande av modersmålet. Här förekommer olika syn på modersmålets användning, huruvida detta är bra för eleverna eller ej. Forskningen är oense om detta och vissa menar att modersmålet är ett gott stöd för andraspråksleverna och att de lär sig bättre om de får bruka detta (Nilsson och Axelsson, 2013; Windle och Miller, 2012; Binh, 2015) medan andra påstår att eleverna lär sig bäst ifall de får omslutas utav andraspråket helt och hållet (Mhathúna, 2008; Marcos, 2001). Utöver detta förekommer även en delad mening i undervisningens upplägg och hur detta skall genomföras.

Den forskning som belyst är i likhet med denna studie både av kvantitativ och kvalitativ sort, den belyser ämnet ur olika perspektiv och problematiserar det. Denna forsknings relevans kan motiveras både genom att hänvisa till resultatet som framförs i dem men även genom dess likheter i metod.

5. Metod och urval

I detta avsnitt presenteras vilka metoder som har använts vid insamlandet av datamaterialet, dessa metoder diskuteras och motiveras. Vidare avhandlas urvalet som gjort, det vill säga valet av respondenter till denna studie. Avslutningsvis diskuteras hur analysen av det empiriska datamaterialet har genomförts samt vilken teoretisk analys som använts.

Datainsamlingen till arbetet skedde genom en kvantitativ undersökning i form av en enkät i kombination med en kvalitativ semistrukturerad intervju. Enkätens relevans kan motiveras då den belyser en större del av lärarnas åsikter och ger en bred ingång till undersökningen (Bryman, 2011). De semistrukturerade intervjuerna ger å andra sidan en djupdykning in i enskilda lärares tänkande (ibid.). Dessa två i kombination ger både en bred och en djup förståelse för lärarnas syn på ämnet.

5.1 Enkätstudien

Vid en enkätstudie tar respondenterna del av enkätfrågor och besvarar dem utifrån deras egna uppfattningar, de besvarar frågorna på egen hand utan stöd från någon intervjuperson (Bryman, 2011) vilket de även gjorde i denna studie. Enkäter förekommer i olika former – den jag använde mig av går att återfinna bland bilagorna (bilaga 1) och består utav både öppna och slutna frågor. Denna studie var under datainsamlingen upplagd på internet vilket skapade en lättåtkomlighet för respondenterna samt en enkel metod för mig att sprida den till lärarna. Dessutom krävde ingen extra insats av respondenterna för att till exempel skicka tillbaka den via post, något som Bryman (2011) framhåller kan skapa ett större bortfall. Då den fanns tillgänglig på internet tillkom inte heller någon väntetid för att respondenterna skulle skicka tillbaka enkäten, utan jag kunde ta del av resultatet i samband med att de svarade. Bryman (2011) framhäver vissa fördelar med att använda enkäter, bland annat är det ett snabbt sätt att samla in mycket data på. Enkäter passar också respondenternas olika behov på ett bättre sätt än andra datainsamlingsmetoder, då respondenterna har möjligheten att besvara frågorna då de anser sig ha tid med detta (ibid).

I enkätstudien som jag genomförde deltog 116 lärare som undervisade skolor runt om i hela landet. Dock var jag enbart intresserad av att studera åsikten bland lärarna som arbetar med elever i förskoleklass eller årskurs 1-3, lärare som undervisar i ämnet svenska eller svenska som andraspråk samt lärare som har andraspråkselever i klassen. Detta gjorde att 55 av lärarna inte kvalificerade till att delta i studien och deras svar har därför sorterats bort ur resultatet. De kvarstående 61 respondenterna är med andra ord lärare för skolans tidigare år, som undervisar i ämnet svenska och som har andraspråkselever i klassen.

5.2 Intervjustudien

Till skillnad från enkäten – där intervjupersonen inte har möjlighet att ställa följdfrågor – är intervjun en metod som nyttjats för att få fram djupare information med hjälp av följdfrågor (Bryman, 2011). Då mitt intresse låg i att ta reda på vad läraren anser om elevernas användande av modersmålet som ett stöd i undervisningen var intervjuer det mest naturliga valet för att få den djupare informationen, då detta ger en inblick i lärarens tänkande. Genom intervjuer kan respondenten framhäva sina val och motivera dem, de kan rekonstruera händelser och understryka sina åsikter samtidigt som intervjupersonen kan styra samtalet och anpassa efter frågor som dyker upp under intervjun (ibid.).

Vid själva intervjun utgick jag från en intervjuguide med frågor, denna går att återfinna bland bilagorna (bilaga 2). Enligt Kvale och Brinkmann (2014) är det fördelaktigt att spela in själva intervjun då detta tillåter intervjuaren att vara mer avslappnad och kunna fokusera på själva intervjun. Då intervjuaren annars behöver anteckna vid själva intervjun kan det lätt bli att fokusen läggs på detta och inte själva samtalet (ibid.). I och med detta valde jag att spela in själva intervjun och där efter transkribera den.

Av de 61 lärarna som deltagit i enkäten valdes sedan 5 lärare ut för att delta i den kvalitativa intervjun, det var med andra ord ett målinriktat urval som genomfördes (Bryman, 2011). Dessa lärare valdes ut utifrån deras svar på enkäten. Min önskan var att den lilla gruppens svar skulle avspegla den stora gruppens svar i den mån som detta gick att genomföra samtidigt som jag önskade en spridning på respondenternas. Mitt mål var att kunna ge en rättvis bild av lärarnas syn på andraspråkslevernans användande av modersmålet i undervisningen.

Den grupp som deltog i intervjuerna var en spridd grupp på fem kvinnliga lärare. Deras ålder och erfarenheter skiljde sig, de har allt mellan 2 år upp till 30 års erfarenheter inom läraryrket. Samtliga av lärarna undervisar elever i årskurs F-3 och där de arbetar med andraspråkslever. Vissa av lärarna har utbildning specifik inom detta ämne medan andra inte har det. Även deras klasser varierar i mängden andraspråkslever, tre av klasserna består nästintill enbart av andraspråkslever medan i två av klasserna finns ett par stycken.

Respondenterna från intervjun har givits fingerade namn och kallas för: Ylva, Selma, Denise, Gudrun och Ingrid.

5.3 Vetenskapliga principer

Enligt Vetenskapsrådet (2002) skall en studie följa fyra kriterier som berör etiska principer. Detta görs för att respondenterna ska vara sig trygga sitt deltagande. Då denna studie genomförts har principerna använts som utgångspunkt och respondenterna från både intervjuerna och enkäten har fått ta del av dessa.

- *Informationskravet* har följts i samband med att respondenterna fått ta del av studiens syfte.
- *Nyttjandelaget* har följts i samband med att informationen som samlats in enbart används till denna studie.
- *Samtyckeskravet* har följts då respondenterna muntligt samtyckt till att delta i intervjuerna och kunnat avbryta dessa om de så önskade. Även respondenterna som deltog i enkäten har tagit del av denna information och haft möjlighet att avbryta då de önskade.
- *Konfidentialitetskravet* har följts då samtliga som deltagit i studien är anonyma och fingerade namn används.

5.4 Analys av data

Som verktyg vid analysen av mina resultat har jag valt att utgå ifrån Braun och Clarks (2006) tematiska analysmodell, detta då den i första hand är flexibel i sitt användande och kan anpassas utefter det som skall analyseras, vilket passar det insamlade datamaterialet. Detta är en modell som är ämnad för kvalitativa studier, men med tanke på dess flexibilitet brukade jag den även vid analysen av det kvantitativa datamaterialet, hur detta gick till går att återfinna nedan. Utöver modellens flexibilitet är den dessutom enkel att använda vilket passar mig som ny inom forskningsfältet. De tydliga riktlinjerna är enkla att följa och med hjälp av denna modell går det att skapa ett djup i analysen. Analysmodellen lämpar sig väl då det är en stor mängd data som skall sammanställas och då användaren av modellen är medveten om att den är rekursiv. Om

forskaren nyttjar modellen felaktigt kan detta ge ett svagare resultat (ibid.) men i och med att jag är medveten om detta kommer jag att försöka undvika problemet.

Den tematiska analysen går ut på att finna återkommande mönster och därigenom finna teman (Braun & Clark, 2006). För att göra detta utgår forskaren från sex olika steg, det första steget handlar om att bekanta sig med det datamaterial som samlats in. Detta kan göras genom att forskaren transkriberar intervjuer och läser transkriptionen flertalet gånger. Under detta arbete är det viktigt att anteckna tankar och idéer (ibid.). När jag genomförde detta steg transkriberade jag hela mina intervjuer och antecknade mina tankar och idéer. När detta var klart sammanställde jag enkätsvaren och studerade och antecknade även mina tankar och idéer från dessa. Därefter gjordes en jämförelse mellan de två olika anteckningarna och en sammanställning av dem. Det andra steget innebär att forskaren kodar de intressanta delar som framkommit under datainsamlingen samt ser till hur vissa av dessa delar kan kopplas samman. Dessutom testas dessa koder mot datainsamlingen som helhet (ibid.). När detta steg genomfördes utgick jag från de gemensamma anteckningarna från det kvantitativa och det kvalitativa materialet och testade koderna både mot transkriberingarna och sammanställningen av enkätsvaren. Vid det tredje steget skapas potentiella teman, där forskaren ser till det sammanställda och kategoriserade datamaterialet samt de redan funna koderna och skapar utefter detta större och mer övergripande teman (ibid.). När jag genomförde detta steg skapade jag en tankekarta med alla olika koder, därefter sammanförde jag dem genom att koppla och jämföra informationen med varandra. De koder som antingen stöttade varandra eller sa emot varandra förenades under ett och samma tema.

När dessa teman väl var skapade gick nästa steg ut på att förfina dem, detta gjordes enligt Braun och Clarks (2006) modell där de menar att forskarna måste prova sina teman mot tankarna och idéerna från steg 1 och koderna samt datamaterialet som helhet från tema 2. Eftersom att jag ansåg att mina teman inte helt täckte upp den information som jag önskade genomförde jag steg tre och steg fyra ett flertal gånger tills jag var nöjd. I det femte steget sker själva definitionen och namngivningen utav temana och i det sjätte steget används temana till skrivandet av rapporten (ibid.). De teman jag gick fram genom användandet av denna metod var: *Andraspråkselevernas relation till språken, Modersmålet som stöd för undervisningen och Flerspråkig undervisning.*

5.5 Generaliserbarhet

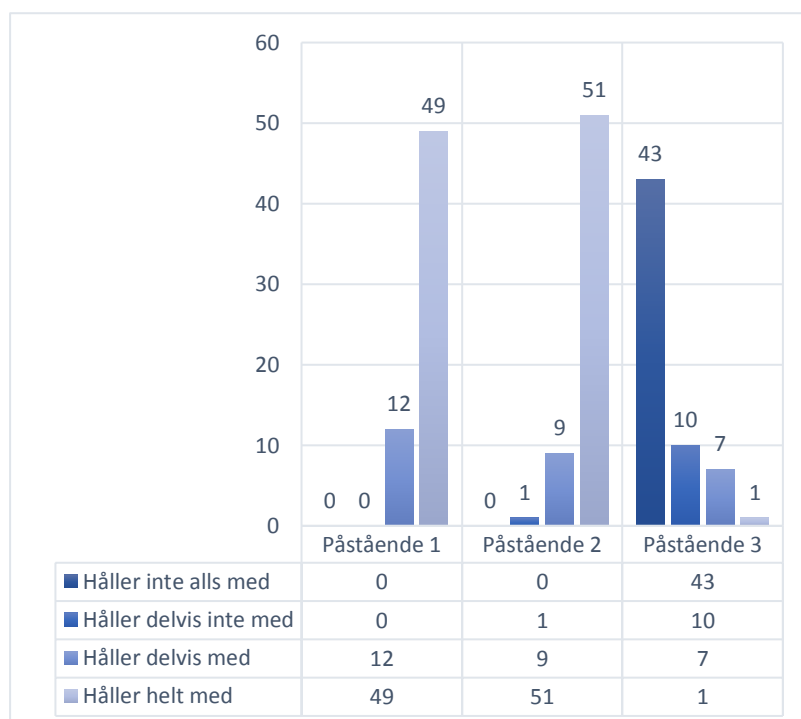
En studies generaliserbarhet kan mätas i antalet respondenter som deltagit i den (Kvale & Brinkmann, 2014) det vill säga att för denna studie är generaliserbarheten ganska låg. Då studien genomfördes med totalt 61 respondenter till enkäten och 5 respondenter till intervjun är det svårt att dra några generella slutsatser kring studiens resultat.

6. Resultat

I detta avsnitt presenteras resultatet från intervjuerna i samband enkäten. Med hjälp av Braun och Clarks (2016) tematiska analys har tre teman tagits fram. Första temat heter *Andraspråkselevernas relation till språket* och handlar om lärarnas syn på elevernas användande av modersmålet, vad detta ger för konsekvenser för eleverna på kort och lång sikt. Inom det andra temat *Modersmålet som stöd för undervisningen* och det tredje temat *Flerspråkig undervisning* presenteras hur modersmålet används i undervisningen. Det som skiljer dessa två åt är att lärarna framhäver modersmålet på olika sätt. Inom det andra temat används modersmålet enbart som ett stöd i undervisningen och där problematiseras nyttjandet och olika aspekter av stöttningen lyfts fram. Inom tema tre framhävs den parallella användningen av modersmålet och andraspråket som en kombination där får eleverna nyttja modersmålet i en större utsträckning än inom tema två.

6.1 Andraspråkselevernas relation till språket

I detta stycke kommer lärarnas syn på modersmålet att framhävas i relation till undervisningen och eleverna. Först kommer en presentation av det kvantitativa datamaterialet som samlats in via enkäten, där studeras vad 61 lärare – för förskoleklass upp till årskurs tre – anser om elevernas språkinläring. Därefter följer en fördjupning av denna information då intervjuerna med respondenterna presenteras. Där problematiseras hur modersmålets användande påverkar eleverna, både ur positiva och negativa aspekter.

Figur 6.1: visar hur lärarna har tagit ställning till tre påståenden om hur de upplever att andraspråkseleverna lär sig andra-språket, om huruvida de bör få använda sitt modersmål i undervisningen eller om eleverna bör ta del av andraspråket för att lära sig den. Här besvaras påståendena:

1. Andraspråkselever behöver utsättas för andraspråket för att kunna lära sig det.
2. Andraspråkselever lär sig andraspråket bäst om de får ta hjälp av sitt modersmål.
3. Andraspråkselever bör inte använda sitt modersmål under undervisningen utan enbart använda andraspråket för att bäst kunna lära sig det.

Detta resultat visar att 49 utav de 61 tillfrågade lärarna (80,3 %) anser att andraspråkseleverna behöver utsättas för andraspråket för att kunna lära sig det, de behöver ta del av språket för att kunna ta till sig det. De resterande 12 lärarna (19,7 %) håller även med om detta, till viss del. Däremot anser även en stor del av respondenterna att eleverna också behöver sitt modersmål

för att på bästa sätt ta till sig av andraspråket, där håller 51 av 61 (83,6 %) helt med om detta påstående medan 9 stycken (14,8 %) delvis håller med. Med andra ord anser lärarna – utifrån de två första frågorna – att det krävs en blandning av både modersmålet och andraspråket i undervisningen för att eleverna ska lära sig bäst.

Vid en jämförelse av fråga två och tre går det dock att urskilja att svaren skiljer sig en aning. Fråga två rör sig om huruvida andraspråkseleverna lär sig andraspråket bäst ifall de får använda sig av modersmålet, medan fråga tre i princip är samma fråga med ett extra tillägg om att det rör sig om just vid undervisningstillfällen. Även om majoriteten av respondenterna anser samma sak, skiljer det sig i antal. Resultatet i fråga 3 tyder på att 8 av lärarna (13,1 %) anser att eleverna inte bör använda sitt modersmål i undervisningen utan enbart använda andraspråket, då de lär sig bäst på detta sätt, medan resultatet i fråga 2 tyder på att enbart 1 av lärarna (1,6 %) anser att eleverna inte lär sig bäst genom att använda modersmålet. Även om resultatet av dessa två frågor skiljer sig en aning anser som sagt majoriteten av lärarna att modersmålet är ett bra komplement i undervisningen och vid elevernas lärande.

I likhet med resultatet från figur 6.1 och den kvantitativa studien – där det konstaterades att eleverna behöver få använda både sitt modersmål i lärandet men även ta del av andraspråket – anser några av lärarna från den kvalitativa studien även detta. De nämner att undervisningen i den svenska skolan bör ske på svenska och fördjupar detta. Att kommunicera med andraspråkseleverna på andraspråket är enligt dem ett gynnsamt sätt, dock bör andraspråkseleverna då ha en grund i andraspråket så att läraren kan förklara med hjälp av andra ord vid missuppfattningar och då andraspråkseleverna inte förstår.

Är det en svensk skola så ska såklart undervisningen vara huvudsakligen på svenska (Denise, personlig kommunikation, 2017-11-17).

Jag tycker att man ska höra svenska hela tiden och att undervisningen ska vara på svenska, med det är ett väldigt bra stöd att använda sitt modersmål. Har eleverna en grund i svenska så kan du som lärare – om barnet inte förstår – förklara med fler ord på svenska (Ylva, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Frågan om huruvida andraspråkseleverna bör lära sig andraspråket genom att enbart höra och kommunicera på det eller om de bör ges möjligheten att använda modersmålet i undervisningen som ett stöd vid lärandet uppkom även vid intervjuerna. I likhet med respondenterna från enkäten tycks lärarna som deltagit i intervjuerna generellt också ha en positiv inställning till elevernas användande av modersmålet, även om den skiljer sig till viss del. Vissa lärare menar att modersmålet bör vara en del av undervisningen, medan andra lärare anser att eleverna gärna får nyttja modersmålet, men inte i sådan stor utsträckning på lektionerna.

Det lilla vi läste om detta när vi läste svenska [på universitetet] så /.../ kommer jag ihåg är att de lyfte vikten av att använda modersmålet i svenskundervisningen (Selma, 2017-11-15).

Jag anser nog att de [eleverna] behöver sitt förstaspråk, sitt modersmål eller det språk som de behärskar bäst (Ingrid, 2017-11-22).

Jag tycker att man ska höra svenska hela tiden och undervisningen ska vara på svenska, med det är ett väldigt bra stöd att använda sitt modersmål (Ylva, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Jag anser att det är bra om de [eleverna] får prata sitt eget modersmål eftersom att det är grunden som de har. /.../ Därför tror jag att de är bra om de till exempel på rasterna använder sitt modersmål och sedan när vi har lektion att de använder svenska (Gudrun, 2017-11-17).

Även om lärarna inte håller med varandra helt och fullt i hur pass mycket eleverna bör få använda modersmålet i undervisningen eller i vilken utsträckning som de ska ta del av andraspråket, anser ändå samtliga av dem att modersmålet har vissa fördelar i för eleverna. Några av lärarna lyfter fram vikten av andraspråkselevernas användande av modersmålet genom att benämna det som en grund för deras kommande lärande. Inom modersmålet kan andraspråkseleverna kommunicera och uttrycka sig på andra sätt än vad de kan på andraspråket. De har ett grundutbud av ord och fraser samt en annan typ av förståelse och känsla för det språket. Inom modersmålet kan de använda språket på ett mer målande sätt och genom detta uttrycka mer. Med modersmålet som grund kan de sedan lära sig andraspråket och fylla på med detta till sina kunskaper och erfarenheter.

Eleverna måste få använda sitt modersmål. Jag tro ju det att det är en grund, du måste kunna ditt modersmål som du är född och uppvuxen med för att kunna lära dig att använda andra språk (Gudrun, personlig kommunikation, 2017-11-17).

Jag tycker att modersmålet är väldigt viktigt. Man har sitt grundutbud där eller sitt grundordförråd och det är där man fyller på sina erfarenheter. Då tänker jag att man ska få ha modersmålet som sin grund att utgå ifrån för att sedan ta sig an det svenska språket (Selma, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Fördelen med att använda modersmålet i undervisningen är ju att eleverna kan få uttrycka mycket mer /.../ och förklara vad de kan (Ingrid, personlig kommunikation, 2017-11-22).

Modersmålet är inte bara en grund för andraspråkseleverna och någonting som de kan utgå ifrån vid inläringen utav ett nytt språk. Denise påstår att modersmålet även är en hjälp för andraspråkseleverna vid inläringen av ett nytt språk. Att använda modersmålet gör andraspråkseleverna mer kreativ och genom användandet kan en jämförelse göras mellan de olika språken. I likhet med de andra lärarna anser även Denise att modersmålet är av vikt för andraspråkselevernas lärande. Hennes syn på deras användande av modersmålet går i samma anda som de andra lärarnas, dock tar hon det lite längre och istället för att säga att modersmålet är en grund uttrycker hon att modersmålet är en del av andraspråkselevernas identitet.

Att plocka bort modersmålet som är så viktigt för identitet är fel. Det jag vet är att modersmålet hjälper dig att bli bättre i ett andraspråk. Det hjälper din hjärna att bli mer kreativ, du kan jämföra mellan språken (Denise, personlig kommunikation, 2017-11-17).

Att modersmålet kan vara viktig för identiteten bekräftar även Ylva genom att berätta om en av hennes elever och hur han förändrades då han fick en studiehandledare som kunde kommunicera med honom på hans språk.

Jag hade en pojke som bara satt i skolan och mådde jättedåligt och när vi fick in en studiehandledare på hans språk så blommade han upp. Och det blixtrade till, han började att förstå saker. Hon var med honom ute på rasten och förklarade reglerna i Fotboll och King och helt plötsligt blev det en sprillans ny kille (Ylva, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Modersmålet påverkar inte bara eleverna idag, utan lärarna tar även upp hur modersmålet kan ses som en merit för framtiden.

I det långa loppet är det bra för samhället att ha flerspråkiga och framför allt berikar det ju individen också (Denise, personlig kommunikation 2017-11-17).

Att kunna flera språk är ju viktigt när du växer upp, i alla yrkesgrupper skriker de ju efter folk som kan många språk (Ylva, personlig kommunikation 2017-11-15).

Dessa lärare ser både till samhällets och individens påverkan av modersmålets användande, här betonas vikten av att faktisk kunna sitt modersmål, och inte bara ha det som ett stöd för att lära sig nya språk.

Ytterligare en faktor som lärarna tar upp är elevernas relation till modersmålet och andraspråket utifrån ett trygghetsperspektiv. Här lyfts aspekten om språkets påverkan på andraspråkselevernas trygghet men även hur tryggheten hos andraspråkseleverna påverkar språkinläringen av andraspråket. Enligt lärarna behöver andraspråkseleverna vara trygga i sitt språk för att kunna ta till sig ett nytt, de kan finna en viss trygghet i sitt modersmål då språket är någonting att falla tillbaka på, dessutom kan deras generella trygghet påverka deras språkinläring. Att vara trygg i modersmålet är enligt Gudrun väsentligt för att andraspråkseleverna ska kunna ta till sig ett nytt språk.

Om man är trygg i sitt eget språk så tror jag att det är lättare att ta till sig ett annat språk (Gudrun, personlig kommunikation, 2017-11-17).

Selma har en lite annan syn på andraspråkselevernas trygghet i språket, hon menar att andraspråkselevernas modersmål är en trygghet för dem och att de kan falla tillbaka på modersmålet, både på gott och ont. För att kunna lära sig ett nytt språk måste andraspråkseleverna enligt henne våga använda detta språk, det handlar med andra ord om att andraspråket skall nyttjas, även om felsteg sker. Det är genom användandet av språket som andraspråkseleverna lär sig det. Att då uppmuntra andraspråkseleverna till användandet av språket är gynnsamt för dem.

Modersmålet är en trygghet att falla tillbaka på, trygghet som både för- och nackdel. När man lär sig nya språk handlar det mycket om att våga. Att våga prata, att våga använda språket även om man hör att det inte låter som när alla andra pratar eller om man är osäker på vissa ord och uttal. /.../ Om man har flera i klassen som pratar samma språk kan det bli /.../ svårt att motivera dem att de behöver lära sig svenska. Samtidigt tycker jag inte att man ska förbjuda modersmålet heller, utan i så fall försöka att med uppmuntra eleverna till att använda det svenska språket. Men det är så klart att man behöver en trygghet i att kunna gå till sitt ordförråd på sitt huvudspråk. (Selma, personlig kommunikation, 2017-11-15)

Senare problematiserar hon detta genom att göra en skillnad på i vilken utsträckning andraspråkselevernas flerspråkighet har utvecklats. Att andraspråkseleverna får ta del av andraspråket är att föredra, men för de elevers vars kunskaper inom språket är svaga, kan det då bli svårt att förstå och följa med i undervisningen.

Det är ju bra att höra svenska, träna på att prata svenska och lyssna på svenska, men samtidigt om de inte kan så mycket svenska är det ju som om någon står och pratar massa strunt. Alltså det blir ju svårt att hänga med (Selma, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Ylva har ytterligare en definition utav trygghet i samband med andraspråkselevernas språkutveckling. Hennes syn skiljer sig på sådant vis att hon inte ser till tryggheten i språket och hur detta påverkar andraspråkseleverna utan istället tar hon upp hur andraspråkselevernas trygghet i sig påverkar andraspråkselevernas inläring samt hur detta i sin tur påverkar upplägget av lektionen.

Jag tänker också att man ska ha i åtanke att vissa av dessa elever är ju sådana som har kommit på flykt, det är ju väldig skillnad om du har flytt eller flyttat hit /.../ Alltså har du en flicka i klassen som kommer själv och som bara är 8 år, då känns det ju väldigt naturligt att ge henne ett språkstöd. Hon är ensam och rädd och osäker. Medan kommer någon med en hel familj där alla är jättegglada att få komma /.../ alltså där blir det ju skillnad /.../ Många av de här eleverna har ju åkt båten över

medelhavet, suttit i bombkällare i Syrien och är helt skräckslagna. Då mår de bäst av att få lite stöd av sitt modersmål. /.../ Elever kanske lär sig språket fortare av att bara prata svenska, men vi har ju andra aspekter att ta hänsyn till i skolan också, som förmågor, trygghet, reflektionsförmåga. Det står ju i första delen av LGR 11, i värdegrunden och då kan man inte behandla människor hur som helst. (Ylva, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Ylva lyfter fram en annan aspekt av språkinlärningen. Hon säger att ibland går den bästa metoden för inlärning inte hand i hand med vad som egentligen är bäst för eleverna. Här rör det sig om att det bästa för andraspråkseleverna inte alltid är att lära sig andraspråket så snabbt som möjligt, utan att det kan röra sig om en sådan enkel sak som trygghet i form utav att få använda språket.

I värdegrunden som Ylva nämner står bland annat att skolan ska främja förståelsen för andra människor samt om människans okränkbarhet, individens frihet och integritet och det är någonting som skolan skall utgå ifrån. Att då ta hänsyn till elevernas behov, inte bara rent kunskapsmässigt utan också på andra nivåer är någonting som skolan bör göra.

6.1.1 Sammanfattning av första temat

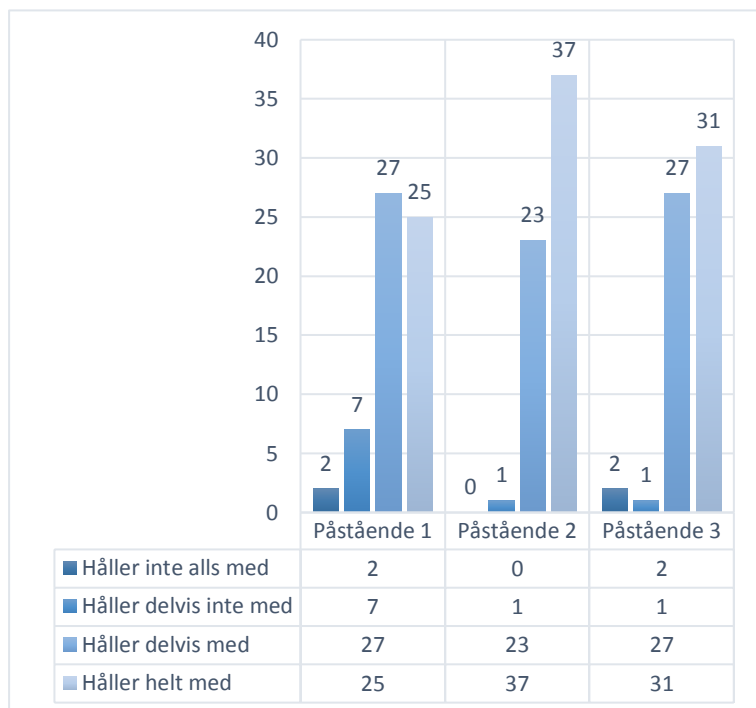
Respondenterna som deltagit i både enkäten och de semistrukturerade intervjuerna har i stort sett samma syn på elevernas användande av modersmålet för ett språkutvecklande syfte. Majoriteten av respondenterna anser att modersmålet kan vara ett bra komplement för inlärningen av andraspråket, samtidigt som de anser att andraspråket skall nyttjas. Med andra ord krävs en mix av både modersmålet och andraspråket för att uppnå en god språkutveckling hos andraspråkseleverna.

Modersmålet betydelse för eleverna kan enligt lärarna – som deltagit i den kvalitativa studien – beskrivas ur olika aspekter. Vissa av dem anser att modersmålet är en grund som eleverna bör ha för att sedan kunna ta till sig andraspråket. I modersmålet har de ett grundutbud av ord och meningar och eleverna kan använda dessa för att uttrycka sig på ett djupare sätt. Andra lärare uttrycker det snarare som modersmålet är en del av elevernas identitet och motiverar elevernas användande av språket genom detta.

Vidare tas begreppet trygghet upp då vissa av lärarna anser att eleverna måste känna en trygghet i sitt modersmål för att kunna utveckla ett nytt språk. Modersmålet kan agera som en trygghet som eleverna kan falla tillbaka till, en trygghet som eleverna måste kliva utanför för att kunna lära sig andraspråket helt och fullt. Vid vissa tillfällen kan det vara svårt att motivera eleverna ut ur denna trygghet och då kan den till och med ses som en nackdel för eleverna. Slutligen tar en av lärarna upp att det till och med kan vara emot läroplanen om eleverna inte får nyttja sitt modersmål.

6.2 Modersmålet som stöd för undervisningen

Som konstaterat under det förra temat tycks lärarna ha en positiv inställning till elevernas användande av modersmålet. De anser att eleverna bör använda sitt modersmål för att bland annat enklare kunna ta till sig andraspråket, dock säger de ingenting om hur detta uttrycker sig i deras praktiska arbete. Detta avsnitt kommer att ta upp det praktiska användandet av modersmålet i undervisningen och som ett stöd för eleverna i sitt lärande.

Figur 6.2: visar på hur lärarna låter eleverna nyttja sitt modersmål i undervisningen för att kunna förstå och lära sig mer. Här besvaras påståendena:

1. Andraspråks eleverna i min klass får använda sitt modersmål under de ordinarie svensklektionerna.
2. Jag uppmuntrar andraspråks- eleverna till att använda sitt modersmål för att lära sig nya ord och sätt att uttrycka sig på svenska.
3. Jag uppmuntrar andraspråks- eleverna till att använda sitt modersmål för att enklare förstå och följa med under svensklektionerna.

Enligt majoriteten av respondenterna från enkäten får eleverna nyttja modersmålet i skolan för att enklare kunna förstå och följa med under svensklektionerna samt för att kunna lära sig nya ord och uttryckssätt på svenska (figur: 6.2). 60 av 61 lärarna (98,4 %) uppmuntrar helt eller delvis andraspråks eleverna till användandet av modersmålet för att de ska lära sig nya ord och uttryckssätt inom svenskan medan 58 av lärarna (95,0 %) helt eller delvis uppmuntrar eleverna till att bruka modersmålet för att följa med och enklare förstå under svensklektionerna. Även om vissa av respondenterna påstår att de inte gör detta tyder resultatet på att majoriteten av lärarna låter eleverna nyttja sitt modersmål i olika situationer och i olika sammanhang, som stöd i undervisningen. Dock framgår inte i vilka situationer och i vilka sammanhang, men detta är någonting som lärarna i intervjuerna har lyft.

Några av respondenterna talar om modersmålet som ett sätt för andraspråks eleverna att översätta för varandra och att hjälpas åt. Om det finns två eller fler elever i klassen som har samma modersmål, eller som talar samma språk, kan de hjälpa varandra att översätta och stötta varandra i andraspråket. Framför allt om en utav dem har en mer utvecklad litteracitet inom andraspråket, då kan denne hjälpa den som har en lägre litteracitet med förståelsen. Detta kan vara enklare för både läraren och andraspråks eleven att göra detta. Eleven hänger med och förstår på ett annat sätt.

Ibland är det ju mycket enklare om barnet bara översätter till sitt eget språk. Om du har någon annan i klassen som pratar samma språk. (Ylva, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Selma och Denise har haft samma användningsområde för modersmålet och låtit eleverna hjälpa varandra vid översättning. De berättar att detta gör att de nyanlända eleverna i klassen – de som är har en lägre litteracitet inom andraspråket – kan komma in mycket fortare i undervisningen om någon hjälper dem med översättningen. De lyfter även den språkligt starkare elevens perspektiv en aning. I Denises klass – där det är många andraspråks elever med samma modersmål – vill många av eleverna hjälpa till med översättningen, medan i Selmas klass – där det är enbart två elever som delar samma modersmål – blev översättningen ett

problem. Den elev som har mer utvecklad litteracitet inom andraspråket ledsnade på att översätta, någonting som kan vara ett problem. Dock löste sig detta tids nog då eleven lärde sig andraspråket.

Den nyanlända eleven som jag har nu, han är somaliskt talande och när han kom hit kom han in direkt. Han kunde göra sig förstådd, han kunde få någon som kan översätta, många av mina elever vill ju göra det (Denise, personlig kommunikation, 2017-11-17).

Han [en andraspråkelev] ville ju väldigt gärna prata arabiska med en tjej när han kom och det tycker jag bara är bra. /.../ Sedan orkade inte riktigt hon översätta och det förstår jag /.../ nu har han ju lärt sig väldigt mycket svenska så att han kan förstå (Selma, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Denise lyfter en annan negativ aspekt av elevernas kommunikation och översättning på modersmålet, nämligen när modersmålet tar över undervisningen och rasterna. Detta resulterar i att svenskan inte brukas, något som tidigare i resultatet har konstaterats är nödvändigt för att lära andraspråket.

Men det finns ju också exempel på när barn pratar sitt modersmål för mycket. När man märker att svenskan börjar bli stark, så fortsätter de att gärna vara med elever som bara pratar modersmålet, som översätter. Om du kommer till skolan och pratar arabiska både på lektionerna och rasterna, om inte utflödet är svenska över huvud taget under skoldagen, då är det ju ett problem. För då praktiserar du ju inte det svenska språket, du övar ju inte, utan du väljer det som är bekvämas (Denise, personlig kommunikation, 2017-11-17).

Det är inte bara det minskade användandet av andraspråket som kan bli ett problem, utan att andraspråkelever använder sitt modersmål i undervisningen – i olika form – kan leda till att andra känner utanförskap, detta enligt Ingrid. Hon påstår att en elev som är ensam i sitt modersmål kan uppleva att de andra eleverna pratar om just denne, då de diskuterar på sitt modersmål eller översätter för varandra. Vidare säger hon också att den elev som är ensam i sitt modersmål inte får samma chans som de elever som kan diskutera och utveckla tankar samman med någon på sitt modersmål.

Det blir ju jobbigt för den som är ensam i sitt språk, då andra pratar till exempel somaliska och faktiskt jobba ihop, översätter samman och få utveckla sina tankar ihop. Då sitter någon ensam med vietnamesiska som hemspråk och som fortfarande inte är jättetrygg i svenska, då får ju inte den eleven samma chans /.../ Så blir det ofta någon som tycker att *de pratar nog om mig*, fast det inte är så (Ingrid, personlig kommunikation, 2017-11-22).

Att använda modersmålet som ren översättning är dock inte det korrekta sättet enligt Ingrid. Utan att använda modersmålet är enligt henne att nyttja det till jämförelse och reflektion. Där pratar eleverna om språket, jämför och diskuterar, ser skillnader och likheter, vilket kan vara till nytta för eleverna och ett sätt som de lär sig mer på. För dem att förstå att det går att uttrycka samma sak på olika språk även om det inte alltid ser likadant ut. Detta är även någonting som går att göra om eleverna sitter ensam med sitt modersmål.

Vid översättning lär man sig inte så mycket tänker jag, det är inte att använda sitt modersmål rätt i undervisningen. /.../ Men däremot om man använder det för att förklara och prata med varandra eller reflektera, även om man kanske sitter ensam med sitt språk. /.../ Börjar man reflektera så har man nytta av det. Det krävs att man pratar om språket och att man tänker till, då lär man sig absolut mer. /.../ Det handlar om att förstå att man kan uttrycka samma sak på ett annat språk, men att det inte alltid ser likadant ut. Att ett ord kan betyda två olika saker på svenska. Om man väl hittar något sådant på modersmålet då börjar de förstå att det finns i alla språk (Ingrid, personlig kommunikation, 2017-11-22).

Ylva använder också jämförelse i sin klass för att andraspråkseleverna ska få en förståelse för språket samtidigt som det skapar en historia om det som pratas om.

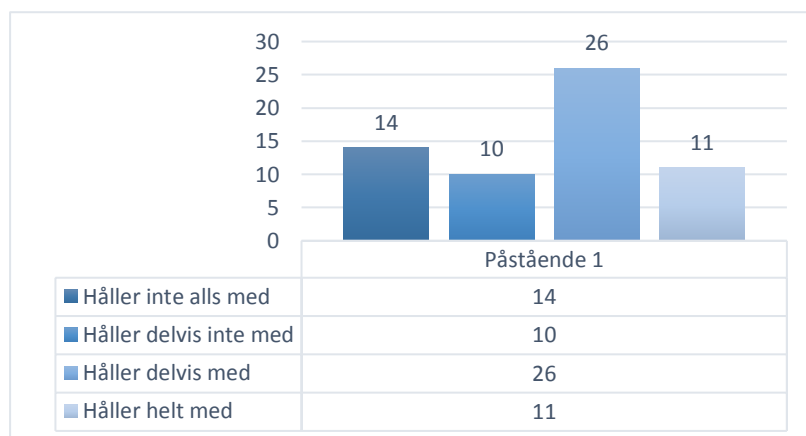
De får jämföra språken också, det är ganska roligt ibland då det heter likadant. Det kan ju vara något som heter en sak på ett språk och som betyder något annat på svenska. Som på dari heter Portugal: Apelsin, så då kan det bli ganska roliga diskussioner. (Ylva, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Med andra ord får andraspråkseleverna i en stor del av klasserna – där respondenterna är verksamma – använda modersmålet som ett stöd i undervisningen, detta sker i samspel med andra elever. I vilken form som modersmålet tillämpas mest går dock inte att säga, utan detta skiljer sig i olika klasser.

6.2.1 Konkreta hjälpmedel

Som stöd i undervisningen finns det olika konkreta hjälpmedel som andraspråkseleverna kan få använda sig av i sin språkutveckling av andraspråket. Vissa av dessa är anpassade specifikt till individens modersmål. Både inom den kvantitativa och den kvalitativa studien framgår att respondenterna har tillgång till hjälpmedel i olika utsträckning.

Den kvantitativa studien visar på att 37 utav 61 respondenterna (60,7 %) helt eller delvis har tillgång till konkreta hjälpmedel som är anpassade till elevens modersmål, medan 24 stycken (39,3 %) inte har detta. Enbart 11 stycken (18,0 %) instämmer helt i påståendet om att de har denna tillgång, medan 14 stycken (23,0 %) påstår att de inte alls har konkreta hjälpmedel anpassade till elevens modersmål.

Figur 6.3: visar på hur stor del av lärarna som har tillgång till konkreta hjälpmedel som är anpassade till elevens modersmål. Här besvaras påståendet:

1. Jag har konkreta material som är anpassade till andraspråkselevens modersmål som de kan använda då de ska lära sig svenska.

Resultatet tyder på en spridning i vilken utsträckning konkreta hjälpmedel förekommer i skolorna, någonting som även resultatet från de semistrukturerade intervjuerna kan bekräfta. Vissa av dessa lärare har hjälpmedel till förfogande som eleverna får nyttja vid behov, då i form utav böcker skrivna på modersmålet och på svenska, bildkort med text på båda språken, filmer på modersmålet samt olika appar på surfplattorna som även de är på modersmålet. Andra lärare hade inga konkreta hjälpmedel.

Konkreta hjälpmedel...? Nej [det har vi inte]... (Ingrid, personlig kommunikation, 2017-11-22).

Vi har appar på iPaden som man kan ställa in på olika språk /.../ Eleverna kan också få se filmer på deras modersmål om det finns. Om vi ska se en film om älgen och det även finns på deras hemspråk så kan de få se den, barnen som inte kan svenska, de andra vill jag ju puscha på (Ylva, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Om man till exempel pratar om vintern, så kan man titta på SLI om det finns en film om vintern. [Om det gör det] så kan man ju låta alla barnen titta på filmen på arabiska och sedan tittar vi på samma film på svenska. Då får man ju en förförståelse för vad det innebär med svenskan också. /.../ Vi har också bilder med arabisk text som vi kan använda (Gudrun, personlig kommunikation, 2017-11-17).

Jag har litteratur som jag lånat från skolbibliotekscentralen på somaliska och arabiska (Denise, personlig kommunikation, 2017-11-17).

Respondenterna från intervjun nämner olika hjälpmedel som de har att tillgå, något som även respondenterna från enkäterna tar upp. De blev ombudade att nämna upp till tre konkreta hjälpmedel som de hade som var anpassade till andraspråkselevens modersmål, om de inte hade några lämnades rutorna blanka.

Resultatet från den kvantitativa studien tyder på att lärarna i första hand har tillgång till surfplattor och bildstöd med text på modersmålet som det hjälpmedel till andraspråkseleverna eleverna. Vidare har de lexikon, både digitala och i bokform samt böcker på elevens modersmål. Slutligen inläsningstjänster där eleverna kan lyssna på böcker och texter samt filmer på modersmålet.

Surfplattor och/eller dator	19
Bildstöd med text	13
Lexikon	13
Böcker	5
Inläsningstjänst	4
Film	2

Figur 6.4: visar på vilka hjälpmedel som används i klassrummet. Resultatet är angivet antal där respondenten hade möjlighet att ge förslag på upp till tre konkreta hjälpmedel. Här besvaras påståendet:

1. Om du använder hjälpmedel som är anpassade till andraspråkselevens modersmål som de får använda under dina svensklektioner, vänligen nämn upp till 3 av dem.

Med andra ord är det en bred spridning på vad lärarna har för konkreta hjälpmedel att tillgå och i vilken utsträckning dessa förekommer.

6.2.2 Sammanfattning av tema två

Inom detta avsnitt har resultatet från både den kvantitativa och den kvalitativa studien framförts. Dessa båda visar på att en majoritet av lärarna låter eleverna använda sitt modersmål som ett stöd i undervisningen i olika konstellationer. Dels kan eleverna få använda modersmålet som en hjälp att förstå och då i första hand genom att en elev hjälper till med översättning. Detta har vissa fördelar då eleven enklare kommer in i klassen och förstår språket, dock kan detta leda till att svenskan hämmas ifall den inte praktiseras. Vissa av lärarna ifrågasätter huruvida översättning verkligen är ett sett att nyttja modersmålet på och menar att ett mer givande sätt för eleverna vore att jämföra modersmålet med andraspråket samt reflektera om språken. Detta gör att eleverna får syn på likheter mellan språken, något som hjälper dem i deras språkinläring.

Slutligen har de konkreta hjälpmedlen som är anpassade efter elevernas modersmål lyfts fram och här visas på att strax över hälften av respondenterna har tillgång till sådant. De som har detta berättar om att det i första hand rör sig om surfplattor eller datorer, lexikon av olika slag samt bildkort med text. Det förekommer även filmer, böcker och inläsningstjänster på modersmålet i en något mindre utsträckning.

6.3 Flerspråkig undervisning

Inom detta tema presenteras elevernas användande av modersmålet i undervisningen, men med fokus på en flerspråkig undervisning. Det som skiljer detta från den undervisning där eleverna får ta stöd i sitt modersmål är att här arbetar läraren medvetet för att inkludera båda språken i undervisningen, alltså både andraspråket och modersmålet. Detta gör att undervisningen får en riktning mot tvärspråkande.

Lärarna från intervjun pratar om vikten av att visa ett intresse och en acceptans för elevernas modersmål. Om andraspråkseleverna får känna att de kan något och att deras språk är viktigt får de mer motivation till lärandet.

Jag tror att det blir bättre för eleverna om man visar sig intresserad av deras språk. Då blir de nog mer mottagliga också för då får de känna sig duktiga. Jag hade en elev i förskoleklass och till henne sa jag att: *lär du mig arabiska så lär jag dig svenska*. Och det tyckte hon var kul. /.../ Det blir ju att de får känna sig duktiga också, och så får de känna att deras språk är viktigt med, att det inte bara är svenskan som spelar roll. /.../ Jag tror att de får mer motivation då (Selma, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Jag tror att det går fortare om man accepterar det språk som de har med sig och som de kan (Ingrid, personlig kommunikation, 2017-11-22).

Enligt Denise är det dock inte bara viktigt att visa intresse för andraspråkselevernas språk, utan att det faktiskt också används. Hon menar på att både modersmålet och andraspråket bör användas parallellt och att det är viktigt att försöka komma ifrån den enspråkiga normen. Dock framhäver hon svårigheterna med att genomföra detta. Så länge som läraren inte pratar elevernas modersmål kan det bli svårt, men hon framhäver att det finns enkla saker som läraren faktiskt kan genomföra, som till exempel låta eleverna räkna på sitt modersmål.

Det jag tycker är viktigt är ju att man vill komma ifrån den här enspråkiga normen, att det är ett språk som ska vara starkt. Det viktiga är att båda språken utvecklas parallellt tycker jag. Men sen blir det ju svårt i praktiken. Jag talar inte arabiska, jag talar inte somaliska, men jag tror att det du kan göra som enskild lärare är allt från sådana jätte-enkla saker /.../ om man har engelska och barnen ska räkna, ja be dem då räkna på somaliska, be dem räkna på arabiska också (Denise, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Om läraren dock förstår modersmålet går det att göra på liknande sätt som Selma gör, hon låter nämligen eleven prata på modersmålet medan hon själv pratar på andraspråket.

Vi har en elev som har engelska som modersmål, där låter jag honom prata engelska och så pratar jag svenska med honom. Han försöker ju prata mycket svenska han nu också och han gör sig ju förstådd på svenska, men ibland går det över till engelska (Selma, personlig kommunikation, 2017-11-15).

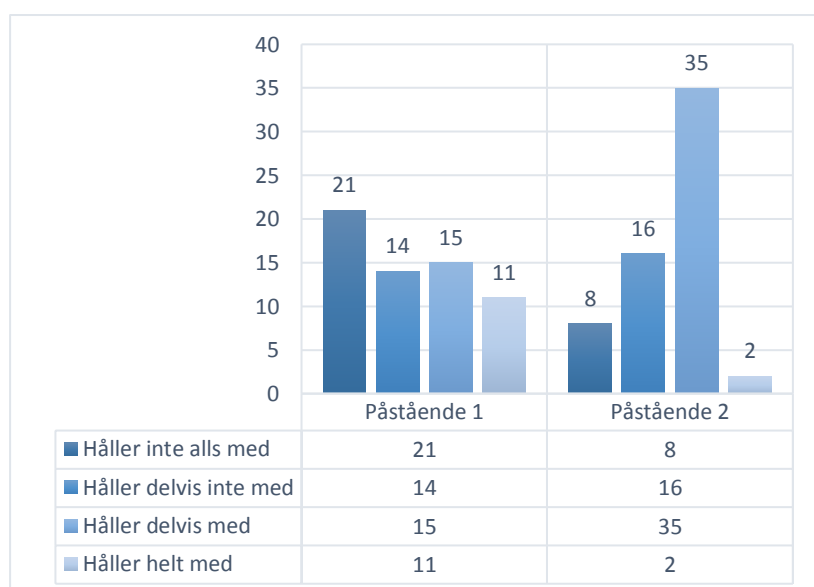
Även om inte klassläraren själv kan modersmålet kan det finnas andra vuxna på skolan som kan tala det språket, till exempel en studiehandledare. På både Denises och Ylvas skola finns det studiehandledare som kommer in i klassrummet och håller lektioner på vissa av elevernas modersmål, i detta fall somaliska. Studiehandledare är inte enbart där under svensklektioner,

utan hen är med under olika lektioner. I samtliga fall arbetar hon med att eleverna ska få en djupare förståelse för just det ämnet som undervisas då.

Det som är bra nu är ju att vi har en studiehandledare på somaliska /.../ hon tar alla somaliskt talande barn och sätter dem här på mattan. Hon kommer när vi har lektion och så jobbar hon med begrepp, det blir ju att undervisningen blir tvåspråkig, då de pratar både på svenska och somaliska (Denise, personlig kommunikation, 2017-11-17).

Sedan hade hon [studiehandledare] också lektion en gång i veckan på somaliska vilket lyfte de barnen. /.../ Fokusen låg på att inte bara lära sig svenska utan också på att det skulle vara ett innehåll (Ylva, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Ovan är tydliga exempel på där undervisningen hålls på elevernas modersmål. När det kommer till vilket språk undervisningen ska ske på skiljer sig åsikter hos respondenterna i den kvantitativa studien. Strax över hälften av lärarna anser helt eller delvis att svenskundervisningen inte bör hållas på enbart svenska, det vill säga att andra språk bör föras in i denna form av undervisning. Ungefär samma antal anser också att ämnesundervisningen bör ske på elevernas egna modersmål. Detta säger att strax över hälften av alla lärare har en positiv inställning till att föra in andra språk i undervisningen medan strax under hälften anser att det helt eller delvis inte bör göra detta. Med tanke på denna spridning är dock resultatet inte helt tydligt. Majoriteten av lärarna har lagt sig i mitten och svarat att de delvis håller med eller delvis inte håller med om dessa påståenden. Detta kan tyda på en osäkerhet bland lärarna i frågan om vad de anser om andraspråket i undervisningen. Alternativt att lärarna anser att en liten del av andraspråket kan föras in i undervisningen, men inte i speciellt stor utsträckning.

Figur 6.5: visar på vilket språk som respondenterna anser att svenskundervisningen och ämnesundervisningen skall hållas på. Här besvaras påståendena:

1. Svenskundervisningen bör hållas enbart på svenska.
2. Ämnesundervisning för andraspråkselever bör ske på deras modersmål.

Även om det finns en oenighet bland respondenterna rörande denna fråga anser samtliga lärare på Ylvas skola att tvärspråkande är en metod att tillgå. Ylva menar att både hon och samtliga av hennes kollegor medvetet arbetar för att få in elevernas modersmål och andraspråket i undervisningen, på sådant sätt att användandet av språken sker parallellt.

Det finns något som heter translanguaging och det jobbar vi med. Vi använder det som metod på skolan. Förra året gjorde jag till exempel instruktioner på engelska, då jag hade två barn som pratade engelska. Och då barnen gör nationella prov så har de haft tolk. Det är ingen på den här skolan som inte jobbar med det (Ylva, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Vidare förklarar hon hur hon får in detta i sin undervisning.

Dels är det att man har böcker på sitt modersmål då man har tyst läsning. Sedan har vi appar på iPaden som man kan ställa in på olika språk. Om det kommer elever från de stora språkgrupperna som somaliska eller arabiska så är det så är det oftast några andra barn eller vuxna som pratar de språken. Vår rektor ser till att anställa folk från de stora språkgrupperna, så vi kan använda de som tolkar. Då kan man också använda dem så att de kommer in som stöd i klassrummet (Ylva, personlig kommunikation, 2017-11-12).

Även om de andra lärarna inte nyttjar begreppet tvärspråkande talar de om det parallella användandet av modersmålet och andraspråket i undervisningen. Denise framhåller att det ena språket inte utesluter det andra medan Ingrid påstår att detta gör att eleverna kan utveckla tankar och lära sig språket mer på djupet.

Det viktiga är att båda språken utvecklas parallellt tycker jag. /.../ Jag ser inte att språken utesluter varandra utan att de stärker varandra istället (Denise, personlig kommunikation, 2017-11-17).

När det kommer till denna form av undervisningen [tvärspråkande] är det ju allra bäst om man har eleverna som pratar båda språken, så att de verkligen kan utveckla tankarna. Då blir det ju verkligen att nyttja språket för att lära sig ett nytt språk också (Ingrid, personlig kommunikation, 2017-11-22).

Ingrid framhåller också att flerspråkigheten kan ske i både tanke och uttal. Hon säger att hon låter eleverna tänka på modersmålet och därefter får de försöka uttrycka det på både modersmålet och på andraspråket, om de inte lyckas helt med att uttrycka det på andraspråket är hon där och hjälper dem med detta. På detta vis både talar och tänker de tvärspråkigt.

Jag tänker ju att språken är parallellt /.../ Jag tro att det är jättebra att få uttrycka sig och försöka, och sedan får man ju försöka att [uppmuntra andraspråkseleverna]. *Nu har du ju tänkt och sagt det här på det språket /.../* Att de får tänka på vad de vill säga och säga något ord på svenska till mig så att jag kan hjälpa dem i tanken att utveckla det på svenska. Att man använder parallellt så för hel undervisning på modersmålet skulle väl inte ge svenskan så mycket i sig (Ingrid, personlig kommunikation, 2017-11-22).

Ingrid nämner här konkret hur eleverna kan få använda sin flerspråkighet i undervisningen, men det finns även andra sätt att göra detta på. Ett sätt är att låta eleverna skriva på modersmålet och andraspråket, något som Gudrun tror att hennes andraspråkselever kommer att göra när de väl börjar skriva.

När han [en andraspråkselev] börjar skriva mer så skriver han nog på både svenska och arabiska (Gudrun, personlig kommunikation, 2017-11-22).

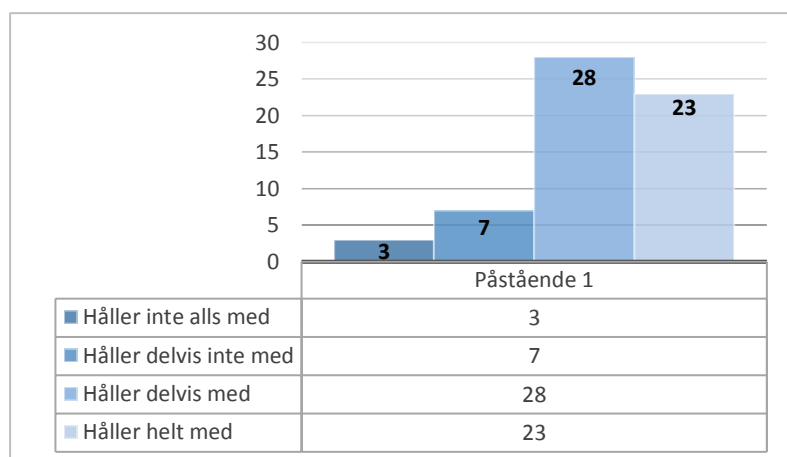
Ylva berättar också om när hon låter eleverna skriva på sitt modersmål. Hon betonar att alla elever inte har ett rikt modersmål och därför inte kan skriva på det, men de elever som kan uppmuntrar hon till att skriva, dock inte alltid. Om det är någonting som eleverna känner igen, till exempel en berättelse, kan de få skapa en sådan på modersmålet. Då eleverna däremot skall skriva en instruerande text fungerar inte detta på samma sätt. Instruerande texter är inte eleverna lika vana med och då anser hon att det är enklare och mer försåtligt för eleverna om de istället tittar på instruerande texter mer konkret. Instruktioner går att använda på ett mer konkret sätt genom att eleverna till exempel går och vässar pennan tillsammans med henne och genom detta skapas lärandet.

Vi brukar ju uppmuntra barnen att de kan skriva på sitt hemspråk, det är inte alla som har ett rikt hemspråk eller modersmål, men har man det så kan de skriva fantastiska saker och då får de göra det också /.../ då har ju faktiskt barn skrivit enkla, korta berättelser på sitt modersmål. Men de är vana att skriva berättelser. Sen instruktioner är man ju inte så vana att skriva, och det är ganska enkelt för barn att komma på, för det kan ju vara borsta tänderna eller göra te eller vässa en penna och det kan vi ju göra tillsammans och då bena ut vad det är på svenska. För det blir väldigt konkret. Men har du en egen berättelse så vill du ju få fram den och då kan ju inte jag tala om för dig vad du ska skriva. Så då blir det mer naturligt med modersmålet (Ylva, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Även Ingrid tar upp ett sätt där eleverna får använda sitt modersmål i skrivandet. Hon berättar om hur elever får använda modersmålet för att skapa en berättelse. Den berättelsen kan de sedan ha som stöd då de därefter skriver en berättelse på andraspråket, då inte som en översättning, utan som en snarlik berättelse.

Att verkligen kunna berätta en berättelse som någon har hjälpt en att skriva ned på sitt modersmål. Då har de något att berätta och sedan kunna – inte översätta rent till svenska – utan försöka berätta något liknande på svenska. Så att de har en bild av vart de vill komma (Ingrid, personlig kommunikation, 2017-11-22).

Ytterligare ett sätt att genomföra den tvärspråkliga undervisningen är att lyfta andraspråkselevernas modersmål i klassen. 51 av respondenterna (83,6 %) instämmer helt eller delvis i att de gör detta.

Figur 6.6: visar på hur stor del av lärarna som låter de elever med svenska som modersmål ta del av andraspråkselevernas modersmål. Här besvaras påståendet:

1. Jag låter de andra eleverna i klassen ta del av andraspråkselevens modersmål.

I likhet med resultatet från den kvantitativa studien framhäver även respondenterna från intervjun att de lyfter modersmålet i helklass vid vissa tillfällen. Selma berättar att hon har låtit eleverna jämföra arabiska siffrorna med siffror från det latinska alfabeten, med andra ord siffror som vi har i det svenska språket, en lektion som uppskattades av eleverna. Vidare försökte hon att få eleverna att skapa alfabetet att ha på väggen i klassrummet, ett på arabiska och ett på svenska, men då eleverna kände sig osäkra på hur de arabiska bokstäverna såg ut blev detta inte av.

Det var någon gång med siffror och läsriktning, då nämnde jag att på arabiska ser det annorlunda ut och vi har några i klassen som pratar arabiska /.../ och då målade de upp siffrorna på tavlan. Och så jämförde vi och det var väldigt givande och kul. Så har jag pratar om att jag gärna ville ha ett arabiskt alfabet, just nu har jag inget alfabet alls, så då sa jag att vi kunde vi måla själva. Alla kanske fick en bokstav var och då kunde vi också ha det arabiska alfabetet, men då var några elever nervösa över det eftersom att det arabiska alfabetet är väldigt svårt (Selma, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Ingrid lyfter modersmålen i helklass på ett annat sätt. Hon tar upp olika begrepp i helklass och låter sedan eleverna översätta dem till sitt modersmål, då med hjälp av studiehandledare. Detta ger eleverna en förståelse av att de kan tänka på sitt språk och sedan översätta, alltså att de kan använda sin flerspråkighet parallellt i tänkandet.

Då försöker jag alltid nästan - när det är en studiehandledare i rummet – att hitta något begrepp som [vi kan ta upp] först frågar jag eleverna och sedan får studiehandledaren hjälpa till lite, men så att de kommer in lite i det där tänket att man kan tänka på sitt andra språk och översätta (Ingrid, personlig kommunikation, 2017-11-22).

Genom att lyfta språket i helklass skapas inte bara ett tvärspråkligt klassrum utan det ger också en förståelse hos de andra eleverna om hur det kan vara för andraspråkseleverna.

Jag försöker uppmuntra dem och fråga: *Vad heter det på arabiska?* Till exempel har jag frågat om veckodagarna /.../ då kanske vi sa det på svenska först och sedan på engelska och sedan frågade jag hur man sa det på till exempel arabiska. Då fick någon av de eleverna säga det och dela med sig av sina kunskaper. Då kunde klassen säga: *Åh vad kul.* Och då försökte de att säga det [på arabiska] och det var ganska svår, arabiska är jättesvårt. Då gav det de andra en lite förståelse i att det inte är så lätt att lära sig ett nytt språk. För honom är det ju så med svenskan men tänk om vi skulle lära oss arabiska. /.../ man försöker få en förståelse för varandra (Selma, personlig kommunikation, 2017-11-15).

Genom att Selma lyfte in modersmålet i klassrummet gav det de svensktalande eleverna möjligheten att förstå hur det kan vara att lära sig ett nytt språk, att det inte är helt enkelt. Målet med detta är för henne att eleverna ska kunna skapa en förståelse för varandra.

6.3.1 Sammanfattning av tema tre

I detta avsnitt har resultatet från både den kvalitativa och den kvantitativa studien framhållits. Här beskrivs att om läraren visar ett intresse för elevernas modersmål kan väcka deras motivation till lärandet av andraspråket. De får känna att deras modersmål är viktigt och av betydelse.

Att använda modersmålet och andraspråket parallellt i undervisningen kan göras på olika sätt. Denna studie tyder på att den parallella användningen kan ske i samtal, skrift och tanke. Detta genom att eleverna till exempel får samtala om språket, skriva på modersmålet och andraspråket parallellt, ha undervisning på båda språken eller att lyfta modersmålet i helklass.

7. Diskussion

Detta avsnitt avser att diskutera resultatet av denna studie i relation till den tidigare forskning som bedrivits samt vilka konsekvenser detta får för inblandade aktörer. Här kommer också frågeställningarna och syftet att besvaras, hur lärarna ser på andraspråkselevernans modermålsanvändande samt hur de själva anser att detta uttrycker sig i undervisningen.

Resultatet av denna forskning visar att lärarna generellt har en positiv inställning till andraspråkselevernans användande av modersmålet i undervisningen. Detta kan jämföras med en av Marcos (2001) tre olika synsätt på modermålsanvändandet i undervisningen, nämligen *the optimal position* där användandet av modersmålet har ett visst värde. Alla lärare hör dock inte till denna kategori utan en liten del av de tillfrågade anser att eleverna inte bör använda modersmålet i undervisningen för att bäst ta till sig andraspråket och där med antagligen inte ser någon nytta av modermålsanvändandet. Dessa lärare har Marcos (2001) synsättet *the visual position* eller *the maximal position*. Även de lärare som har en positiv inställning till modersmålet kan placeras inom ett annat synsätt. I och med att vissa av lärarna pratar om ett parallellt användande av modersmålet och andraspråket i undervisningen går det att anta att de anser att modersmålet har mer än ett visst värde i undervisningen. Dessa lärare ser modersmålet som viktigt för elevernas kunskapsutveckling och som en del av undervisningen. Dessa lärare skulle jag därför påstå har ett fjärde synsätt där de ser att modersmålet har ett stort värde för eleverna.

Modersmålets roll för eleverna varierar enligt lärarna, vissa anser att modersmålet är en grund för eleverna att utgå ifrån, andra anser att det är en del av elevernas identitet och några anser att eleverna har sin trygghet i modersmålet. Även forskning framhäver modersmålets roll för andraspråkseleverna på olika sätt. Binh (2015) menar att modersmålet främjar lärandet av andraspråket då det används som ett medium både kunskapsmässigt och socialt. Windle och Miller (2012) menar att modersmålet kan motivera eleverna lärande och skapa en meningsfull undervisning medan Lewis, Jones och Backer (2012) hävdar att modersmålet är en kraftfull resurs. Med andra ord går det inte att säga att modersmålets användning i undervisning främjar eleverna på enbart ett sätt, utan enligt forskningen och lärarna främjas andraspråkseleverna på flera plan.

Som nämnt ovan är dock inte alla lärare och alla forskare eniga om att modersmålet faktisk främjar elevernas lärande. Det finns vissa lärare som inte ser någon större nytta i elevernas användande av modersmålet under undervisningen. Mhatúna (2008) instämmer i detta och menar att en bättre undervisning för eleverna är en där de faktiskt får nyttja andraspråket för att lära detta. Resultatet visar att vissa av lärarna instämmer i detta och menar att det finns fördelar med att faktiskt låta eleverna höra och använda andraspråket i så stor utsträckning som möjligt. Däremot lyfter de också att detta inte bara kan göras hur som helst utan att eleverna behöver stöd i detta.

Skolverket (2011) menar att andraspråkseleverna behöver rätt form av stöd, först i form av enkla uppgifter och mycket stöd, därefter i form av svåra uppgifter med mycket stöd och slutligen i form av svåra uppgifter med lite stöd. Detta är en kurva som succesivt förändras i takt med att eleverna utvecklas. Att anpassa undervisningen efter elevernas kunskaper är någonting som lärarna gör, i resultatet beskrivs till exempel att eleverna i en klass får nyttja konkreta hjälpmedel som är anpassade utefter deras modersmål, men enbart om de faktiskt behöver detta. Läraren gör med andra ord skillnad på eleverna utefter deras kunskapsnivå och menar att elever med högre litteracitet inom andraspråket bör använda detta språk, medan de

elever med lägre litteracitet får bruka modersmålet som stöd. I vilken utsträckning eleverna får nyttja modersmålet i undervisningen skiljer sig från lärare till lärare.

Skolverket (2011) skriver att ett välutvecklat modersmål kan stödja lärandet av ett nytt språk och gynna individen, dock skriver de ingenting om hur detta skall genomföras i undervisningen och inte i vilken grad. Nilsson och Axelsson (2013) menar att lärarna känner en osäkerhet när det kommer till just detta. De vet inte i vilken mån eleverna bör få använda modersmålet i undervisningen och det samma tyder min forskning på. De lärare som anser att modersmålet är ett bra stöd för eleverna nyttjar det i olika utsträckning. Enligt vissa av lärarna kan modersmålet fungera som ett komplement vid inläringen medan andra ser det som en del av undervisningen i form av en parallell tillämpning av båda språken. Deras åsikter avspeglar sig i deras sätt att genomföra sin undervisning då en stor del av lärarna låter eleverna använda modersmålet i undervisningen.

I den undervisning där eleverna får använda modersmålet som ett stöd genomförs detta på olika sätt. Vissa av lärarna menar att de låter eleverna använda modersmålet som ett sätt att översätta och förstå. Detta kan ske antingen individuellt eller i kombination med andra elever som talar samma språk. Windle och Miller (2012) instämmer i detta och uttrycker att en god undervisning för eleverna består i att de får föra konversationer med andra. De menar att samtalet bjuder in till att hjälpa varandra med kunskap och översättning. Skowronski (2013) problematiserar detta och menar att för mycket användande av modersmålet kan hämma inläringen av andraspråket, någonting som även resultatet i denna studie styrker. Vissa av lärarna menar att eleverna måste använda andraspråket för att kunna lära sig det, vilket handlar om att våga. Då en del av tryggheten ligger i modersmålet och i att kunna kommunicera på det språket måste eleverna gå utanför sin trygghetszon och praktisera andraspråket för att lära det. Mhathúna (2008) framhäver att konversationer på andraspråket och aktiviteter där detta språk praktiseras resulterar i att eleverna lär sig det.

Resultatet från studien tyder på att konversationer kan vara bra för elevernas språkinläring, men vissa lärare menar på att översättning inte är det. Istället bör eleverna ges möjligheten till att jämföra språken för att skapa en djupare förståelse. Där ges eleverna möjlighet att se likheter och skillnader mellan språken och på så vis förstå andraspråket bättre. Men även om jämförelse mellan språken ger en djupare insikt i andraspråkets uppbyggnad och där med skapar en förståelse för språket kan översättning vara ett gott verktyg för att faktiskt följa med i konversationer och kunna skapa sig en uppfattning om vad som förmedlas.

Enligt resultatet får eleverna också nyttja modersmålet som ett stöd i kombination med konkreta hjälpmedel, dock finns dessa enbart i ungefär hälften av klasserna. Dessa hjälpmedel kan till exempel bestå av surfplattor, datorer, lexikon, tvåspråkiga böcker, filmer, inläsningstjänster. Som nämnt ovan finns en osäkerhet bland lärarna i vilken mån eleverna bör använda sitt modersmål i undervisningen (Nilsson och Axelsson, 2013) och de bristande, anpassade hjälpmedlen är antagligen en konsekvens av detta. Då lärarna inte vet hur mycket eleverna skall bruka modersmålet läggs ingen tid på att skapa eller införskaffa hjälpmedel till detta. Dock går det som beskrivet ovan att låta eleverna nyttja modersmålet i undervisningen på annat sätt än via konkreta hjälpmedel.

I den undervisning där modersmålet och andraspråket används parallellt finns en annan inställning till språket och ett annat agerande hos lärarna. Under dessa lektioner lägger lärarna mer tid på att andraspråkeleverna verkligen får använda modersmålet, ett exempel på detta är att vissa lärare låter eleverna ha undervisning på modersmålet. Detta går dock enbart att göra

om kompetensen finns, det vill säga att om en lärare talar andraspråkselevernas modersmål. Detta kan vara ett problem eftersom att vissa språk är mer förekommande bland eleverna och lärarna än andra. En elev som till exempel har engelska som modersmål kan enklare få undervisning på det språket än en elev som har till exempel holländska, detta då engelska är ett ämne i svenska skolan och därmed förekommer lärare som behärskar det språket i större utsträckning. Ett annat problem med att ha undervisning på andraspråkselevens modersmål är att vissa elever kan känna ett utanförskap. Resultatet framhäver att elever kan känna sig utanför om andra elever får och kan nyttja sitt modersmål men inte denne. Det framhäver även (Skowronski, 2013) som skriver att detta kan ske då två elever kan samtala på ett gemensamt modersmål.

Ett annat sätt som den parallella undervisningen tar form i skolan är då eleverna får skriva på andraspråket och modersmålet samtidigt. Windle och Miller (2012) framhäver att detta är en god undervisning för andraspråkseleverna. Att låta dem dra nytta av sina tidigare erfarenheter och kunskaper är gynnsamt och låter dem visa på vad de kan. Enligt resultatet finns det olika sätt som detta kan ske i praktiken. Ett exempel är att eleverna får skriva en text först på modersmålet och därefter använda detta som ett stöd för att skriva en snarlik text på andraspråket. Detta gör att eleverna inte behöver koncentrera sig på upplägget samtidigt som de behöver lägga fokus på språket. Detta kan vara gynnsamt, speciellt om eleverna inte tidigare skrivit den formen av text och därmed har föga kunskap om upplägget och utformningen.

Sammanfattningsvis tyder resultatet på att det inte finns något rätt eller fel sätt att genomföra undervisningen då andraspråkseleverna ska lära sig ett nytt språk. Kan hända att det är ett bra stöd för eleverna att bruka modersmålet vid undervisningen, men samtidigt behöver eleverna nyttja andraspråket för att faktiskt lära sig det. Kanske är det detta som gör att undervisningen utformas på olika sätt och att modersmålet tas in i olika stor mängd. Det är svårt att hitta den perfekta balansen mellan modersmålsanvändandet och användandet av andraspråket.

Då lärarna gör olika påverkar detta också eleverna genom att undervisningen blir olika. I vissa fall kan detta vara bra med i andra fall kan det vara mindre bra. Den olikformade undervisningen kan skapa orättvisor för eleverna. Detta ger i sin tur eleverna olika förutsättningar att klara skolan men också olika förutsättningar för framtiden. I den optimala världen hade all undervisning utformats perfekt, men sedan kan det ifrågasättas vad som egentligen är perfekt. Är det att eleverna får nyttja modersmålet till fullo eller är det att eleverna får ta del av andraspråket helt och hållet? Skolverket (2017a) framhäver att undervisningen ska individanpassas samt vara likvärdig och att detta kan medföra att undervisningen inte ser lika ut för alla individer. Vissa elever behöver ett större stöd i modersmålet medan andra elever behöver ett mindre stöd, det vill säga att en undervisning som utformas olika inte behöver vara varken fel eller orättvis. Konsekvenserna av detta blir att undervisningen anpassas efter elevernas behov och att olika elever får olika form av undervisning. Då lärarna inte har den fasta riktlinje som behövs har de möjligheten att se till eleverna behov och faktiskt utforma den undervisningen som de anser är bäst för just den eleven, om det är att använda modersmålet som stöd eller ej.

7.1 Vidare forskning

Denna studie har belyst lärares syn på andraspråkselevers användande av modersmålet samt deras utsaga om hur detta ger uttryck i undervisningen, dock har ingen granskning av hur de faktiskt arbetar i klassrummet genomförts. Då det finns en skillnad i en persons upplevelse om en händelse samt den faktiska händelsen skulle här kunna vara intressant att forska vidare på hur det ser ut i klassrummen. Används modersmålet i den utsträckning och på det sätt som lärarna framhåller eller skiljer det sig? Hur gör lärarna då ska lära en elev ett andraspråk. Här skulle också en potentiell jämförelse kunna göras med engelskalektioner. Då engelska blir ett andraspråk för en stor del av de elever som har svenska som sitt modersmål och detta språk lärs ut i skolan blir det en form av andraspråksinläring. Därför kan det vara intressant att se om den andraspråksinläringen av engelska skiljer sig i förhållande till andraspråksinläringen av svenska.

Ytterligare en sak som denna studie lyfter är den delade meningen i hur undervisningen skall utformas, ska eleverna använda modersmålet för att lära sig ett nytt språk, eller är det mer gynnsamt för dem att enbart ta del av det nya språket och omslutas helt utav det. Olika forskning har tagit upp olika delar av detta, men här vore intressant att faktiskt jämföra dessa två grupper. Att på lång sikt se till hur elevers kunskap och språk utvecklats beroende på huruvida de fått använda sitt modersmål som ett stöd i undervisningen eller inte.

Som resultat av den delade meningen gällande hur undervisningen skall genomföras och den fria möjligheten för lärarna att utforma undervisningen som de själv anser lämpligt kan undervisningen se olika ut för eleverna. Som konstaterats i diskussionen behöver inte detta vara negativt utan det kan göra att undervisningen anpassas till elevernas behov. Här finns också en potentiell vidare forskning då det kan vara intressant att se hur eleverna får använda modersmålet som stöd utifrån deras behov. Är det generellt de elever som är svagare inom andraspråket som får använda modersmålet? Sker den succesiva ökningen av svårighetsgraden i samband med att stöttningen minskar?

8. Referenser

- Andraspråk. (2018). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 2018-01-01 från: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/andraspr%C3%A5k>
- Arnberg, L. (2004). *Så blir barn tvåspråkiga: vägledning och råd under förskoleåldern*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Binh, T. T. (2015). The role of the first language in meaning-focused and forme-focused second language learning. *Journal of Second Language Teaching and Research*. 4(1), 24-27. Hämtad 2017-12-21 från: <http://pops.uclan.ac.uk/index.php/jsltr/article/view/311>
- Braun, V. & Clarke, V. (2008). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in Psychology*. 3, 77-101. Hämtad 2017-12-23 från <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Cummins, J. (1979). Linguistic Interdependence and the Educational Development of Bilingual Children. *Review of Educational Research*, 49(2), 222-251. DOI:10.3102/00346543049002222.
- Elbied Pettersson, G. (2017, 13 november). Elever förbjöds att prata finska av lärare. *Göteborgs-Posten*. Hämtad 2017-12-28 från: <http://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/elever-f%C3%B6rbj%C3%B6ds-att-prata-finska-av-1%C3%A4rare-1.4825541>
- Garcia, O. (2009). *Bilingual education in the 21st century: a global perspective*. New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Gibbons, P. (2009). *English Learners Academic Literacy and Thinking: Learning in the Challenge Zone*. Portsmouth: Heinemann.
- Hyltenstam, K. (2017) Tvåspråkighet. I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 2017-11-14 från: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/tv%C3%A5spr%C3%A5kighet>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lewis, G., Jones, B. & Baker, C. (2012). Translanguaging: developing its conceptualisation and contextualisation. *Educational Research and Evaluation*, 18(7), 655-670. DOI:10.1080/13803611.2012.718490.
- Marcos, E. (2001). Analysing Student Teachers' Codeswitching in Foreign Language Classrooms: Theories and Decision Making. *Modern Language Journal*, 85(4), 531-548. DOI: 10.1111/0026-7902.00124
- Mariani, L. (1997). Teacher Support and Teacher Challenge in Promoting Learner Autonomy. *Perspectives, a Journal of TESOL-Italy*, XXIII(2). Hämtad 2018-01-01 från: <http://www.learningpaths.org/papers/papersupport.htm>
- Mhathúna, M. M. (2008). Supporting children's participation in second-language stories in an Irish-language preschool. *Early years*. 28(3), 299-309. DOI: 10.1080/09575140802212191
- Modersmål. (2017). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 2017-11-14 från: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/modersmål>

Musk, N. & Wedin, Å. (2010). Inledning. I N. Musk & Å. Wedin (red.), *Flerspråkighet, identitet och lärande: skola i ett föränderligt samhälle*. Lund: Studentlitteratur AB.

Nationellt centrum för svenska som andraspråk. (2017). *Vad innebär translanguaging?* Hämtad 2017-11-14 från <http://www.andrasprak.su.se/om-oss/vanliga-fr%C3%A5gor/grundskola/vad-inneb%C3%A4r-translanguaging-1.265067>

Nilsson, J. & Axelsson, M. (2013). "Welcome to Sweden...": Newly Arrived Students' Experiences of Pedagogical and Social Provision in Introductory and Regular Classes. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 6(1), 137-164. Hämtad 2017-12-17 från: http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?aq=%5B%5B%5D%5D&aq2=%5B%5B%5D%5D&sf=all&aqe=%5B%5D&af=%5B%5D&searchType=SIMPLE&sortOrder=author_sort_asc&onlyFullText=false&noOfRows=50&language=sv&pid=diva2%3A665925&dswid=5800

Skolverket. (2011). *Greppa språket – ämnesdidaktiska perspektiv på flerspråkighet*. Stockholm: Fritzer.

Skolverket. (2016). *Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2017a). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (reviderad 2017)*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2017b). *Kommentarmaterial till kursplanen i svenska som andraspråk (reviderad 2017)*. Stockholm: Skolverket.

Skowronski, E. (2013). *Skola med fördröjning: nyanlända elevers sociala spelrum i "en skola för alla"*. (Doktorsavhandling, Centrum för teologi och religionsvetenskap). Lund: Media Tryck, Lunds Universitet. Hämtad 2017-12-22 från: <http://portal.research.lu.se/portal/files/6318657/4067832.pdf>

Skutnabb-Kangas, T. (1981). *Tvåspråkighet*. Lund: Liber Läromedel.

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Statistiska Centralbyrån. (2017). *Från massutvandring till rekordinvandring*. Hämtad 2017-12-28 från: <http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/in-och-utvandring/>

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Windle, J. & Miller, J. (2012). Approaches to Teaching low literacy refugee-background students. *Australian Journal of Language and Literacy*. 35(3), 317-333. Hämtad 2017-12-21 från: <https://www.alea.edu.au/documents/item/551>

9. Bilagor

Bilaga 1 - Enkät

*1. I vilken årskurs undervisar du som lärare?

- F-3
- 4-6
- 7-9 eller gymnasiet
- Annat (*Vänligen specificera*)
- Arbetar INTE som lärare (*Vänligen avsluta undersökningen*)

*2. Undervisar du i ämnet Svenska eller Svenska som andraspråk?

- Ja
- Nej (*Vänligen avsluta undersökningen*)

3. Hur länge har du arbetat som lärare?

- Under 1 år
- 1-2 år
- 2-3 år
- 3-6
- Mer än 6 år

4. Har du utbildning i svenska som andraspråk?

- Ja
- Nej

5. Har du andraspråkselever i klassen där du undervisar?

- Ja
- Nej

6. Här följer några påståenden om andraspråkselevs språkinläring och nyttjande av modersmålet. Läs varje mening noga och välj sedan det alternativ som stämmer bäst in på din åsikt.

	Håller inte alls med	Håller delvis inte med	Håller delvis med	Håller helt med
Andraspråkselever behöver utsättas för andraspråket för att kunna lära sig det.				
Andraspråkselever lär sig andraspråket bäst om de får ta hjälp av sitt modersmål.				
Andraspråkselever bör inte använda sitt modersmål under undervisningen utan enbart använda andraspråket för att bäst kunna lära sig det.				
Svenskundervisningen bör hållas enbart på svenska.				
Ämnesundervisning för andraspråkselever bör ske på deras modersmål.				

7. Här följer några påståenden om din undervisning. Läs varje påstående noga och välj sedan det alternativ som stämmer bäst in på dig.

	Håller inte alls med	Håller delvis inte med	Håller delvis med	Håller helt med
Andraspråkseleverna i min klass får använda sitt modersmål under de ordinarie svensklektionerna.				
Jag uppmuntrar andraspråkseleverna till att använda sitt modersmål för att lära sig nya ord och sätt att uttrycka sig på svenska.				
Jag uppmuntrar andraspråkseleverna till att använda sitt modersmål för att enklare förstå och följa med under svensklektionerna.				
Jag har konkreta material som är anpassade till andraspråkselevernas modersmål som de kan använda då de ska lära sig svenska.				
Jag låter de andra eleverna i klassen ta del av andraspråkselevens modersmål.				

8. Om du använder hjälpmedel som är anpassade till andraspråkselevernas modersmål som de får använda i under dina svensklektioner, vänligen nämn upp till 3 av dem.

- 1.
- 2.
- 3.

9. Kan du tänka dig att ställa upp på en fördjupad intervju om detta?

- Ja Nej (Vänligen fyll i kontaktuppgifter)

Bilaga 2 – Intervjuguide

1. Kan du börja med att presentera sig själv?
2. Kan du presentera skolan du arbetar på?
3. Kan du berätta lite om klassen och framför allt andraspråkseleverna som går i den?
4. Inom den forskning som förekommer som berör andraspråkselever finns en viss motstridighet gällande huruvida eleverna bör få nyttja sitt modersmål vid lärande av ett nytt språk eller om de bör omslutas helt av andraspråket för att lära sig det på bästa sätt. Hur ser du på dessa två aspekter av andraspråkselevs lärande av andraspråket?
5. Vad ser du för fördelar och nackdelar med att **a)** eleverna får använda sitt modersmål i undervisningen **b)** eleverna får omslutas helt av andraspråket?
6. Upplever du att eleverna lär sig bättre om de **a)** använder sitt modersmål i undervisningen **b)** omsluts helt av andraspråket?
7. Vad anser du utgör en god svenskundervisning för andraspråkselever, vilka förutsättningar behövs för att de ska lära sig enligt dig?
8. Kan du berätta hur en av dina vanliga svensklektioner ser ut?
9. Hur arbetar du för att andraspråkseleverna ska följa med i din undervisning?
10. Hur får eleverna i din klass använda sitt modersmål under svensklektionerna?

Bilaga 3 – Brev

Hej!

Jag heter Emma och läser sista terminen på Grundlärarprogrammet med inriktning F-3 vid Göteborgs Universitet. Just nu skriver jag ett examensarbete om lärares syn på andraspråkselevs användande av sitt modersmål i svenskundervisningen samt hur lärarnas syn på detta uttrycker sig i deras undervisning. Syftet med mitt examensarbete är att ge en djupare insikt i hur olika lärare kan se på detta samt hur de praktiskt arbetar i sin undervisning. Jag vill tillsammans med dig föra en diskussion om hur du ser på detta ämne, lyfta fram fördelarna med ditt arbetssätt samt problematisera svårigheterna.

Intervjun beräknas ta cirka 30 minuter och konversationen kommer att spelas in med hjälp av ljud, eventuella anteckningar kommer också att föras. Dessa ljudfiler och anteckningar är någonting som enbart jag kommer att ta del av och dessa kommer att förstöras efter avslutat examensarbete. Vissa citat kommer att förekomma i själva arbetet och då med syfte att belysa något betydelsefullt.

Du som medverkar kommer att vara helt anonym, ditt namn och din skola kommer inte att nämnas på något sätt i själva examensarbetet. Att delta i intervjun är frivilligt och du kan när som helst avbryta.

Har du några frågor är det bara att höra av sig.

Tack på förhand!